

Muntanya

899

ANY 136 • MARÇ 2012

ILLES DE CAP VERD

A peu entre
penya-segats i volcans

ESQUÍ NÒRDIC

L'esquí nòrdic a Catalunya

ESCALADA

Sector de la Cova de l'Ós
(Montserrat)

EXCURSIONISME

Els canyons de l'Ebre

HISTÒRIA DELS PIRINEUS

L'exili de la Mare
de Déu de Núria

3,95 €

9 770212 211006

Secció d'Esquí Nòrdic

del Centre Excursionista de Catalunya

per fer un esport en un ambient tranquil i sa,
enmig de boscos, per gaudir al màxim de la natura

PROPERES ACTIVITATS

3 i 4 de març:

NÒRDIC I RAQUETES
A CHIOULA-PLATEAU DE BEILLE
(TARASCÓ-ARIEJA)

10 de març:

SORTIDA D'ESQUÍ DE FONDS
A LA Cerdanya

Inscribiu-vos a l'Àrea d'Atenció al Soci del CEC (tel. 933 152 311) / esquinordic@cec.cat / www.cec.cat (cliqueu a la Secció d'Esquí Nòrdic).

Escola de muntanya

**¿Vols millorar la teva orientació i no saps com fer-ho?
Vine al CEC i practica orientació durant tot un any.**

¿Què et proposem? 6 caps de setmanes temàtics:
amb tècniques d'orientació, d'iniciació a la muntanya, curses d'orientació i rogaining.
I tot això amb un seguiment individualitzat.

CURSOS D'ORIENTACIÓ. PAQUET MULTIORIENTACIÓ

Tècniques bàsiques d'orientació a la muntanya

Del 6 al 11 de març

Tècniques avançades d'orientació a la muntanya

Del 9 al 13 de maig

Tècniques avançades d'orientació nocturna a la muntanya

Del 31 de maig a l'1 de juny

Tècniques avançades d'orientació a la muntanya

Del 19 al 23 de setembre

Orientació fina: les curses d'orientació.

Del 24 al 28 d'octubre

Descobreix el rogaining

Del 14 al 18 de novembre

CEC

Més de 100 anys d'experiència
Assegurança inclosa en totes les activitats
FES-TE'N SOCI

www.cec.cat
escola@cec.cat

tel. 933 152 311
guies@cec.cat

Muntanya

Edita

Centre Excursionista de Catalunya
Paradís, 10-12
08002 Barcelona
Telèfon: 933 152 311
Fax: 933 151 408
revista.muntanya@cec.cat

Director

Ferran Alexandri
ferran.muntanya@cec.cat

Secretari de Redacció

Ernest Godó
ernest.muntanya@cec.cat

Consell de Redacció

Ton Barnils, Jordi Bernat, Joan Campañá, David Mengual, Enric Nosàs, Pau Quesada, Roger Rovira, Josep M. Sala, Carol Torres

Edició i correcció

Estudi Ferran Alexandri

Disseny i maquetació

Estudi Toni Inglès
www.toni-ingles.com

Cartografia

Albert Martínez

Publicitat i subscripcions

Telèfon: 933 152 311

Distribució a llibreries

Revista Altaïr, S.L.
Telèfon: 933 208 648

Impressió

CEVAGRAF
IMPRÈS EN PAPER ECOLÒGIC

Dipòsit legal: B-545-1958
ISSN: 0212-2111

La revista *Muntanya* respecta les opinions expressades a través dels articles dels seus col·laboradors, però no les comparteix necessàriament, fent propis només els continguts de l'editorial.

El Centre Excursionista de Catalunya, a l'efecte previst en l'article 32.1, paràgraf segon del TRLPI vigent, s'oposa expressament a què qualsevol de les pàgines de la revista *Muntanya*, o una part d'aquestes pàgines, siguin utilitzades per a la realització de revistes de premsa.

Qualsevol acte d'explotació (reproducció, distribució, comunicació pública, posada a disposició, etc.) de la totalitat o d'una part de les pàgines de la revista *Muntanya*, requerirà l'autorització oportuna, que serà concedida per CEDRO (www.cedro.org).

Associació de Publicacions
Periòdiques en Català

Bloc de Muntanya
www.revistamuntanya.wordpress.com

Troba'ns a:

Muntanya

899

ANY 136 • MARÇ 2012

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
Club Alpi Català

8 Travessant l'arxipèlag de Cap Verd

Roger Rovira

Un interessant reportatge sobre sis itineraris excursionistes que es poden fer a les illes de Cap Verd, un indret ideal per gaudir de la muntanya en qualsevol època de l'any.

20 L'esquí nòrdic a Catalunya

Jordi Ollé

Aquest article ens manifesta els avantatges de practicar l'esquí nòrdic, sobretot a casa nostra, per gaudir de l'espectacle del bosc hivernal mentre llisquem damunt la neu.

26 Sector d'escalada la Cova de l'Ós. Montserrat

Roger Cararach

Un nou treball d'esforç i constància dels escaladors del CADE ens descobreix noves obertures de vies en el sector de la Cova de l'Ós de Montserrat.

32 Els secrets dels canyons de l'Ebre

Toni Salas

La part nord de la muntanya burgalesa ens convida a trespasar pels passos i engorjats que l'Ebre forma en aquesta zona especialment singular d'Espanya.

40 L'exili de la Mare de Déu de Núria (1936-1941)

Manuel Castellet

El relat curiós i sorprenent d'un viatge excepcional per la muntanya des del Pirineu fins a Suïssa, amb l'objectiu de salvaguardar la marededéu de Núria, just en esclatar la guerra civil de 1936.

SECCIONS 4 Editorial 5 La motxilla de muntanya

50 Publicacions **52** Crònica alpina **54** Vies d'escalada **58** L'excursió del mes
60 L'entrevista **62** Noticiari **66** Els arxius del CEC

Cal un canvi d'actituds

Avui parlar de crisi i parlar de culpables és una pèrdua de temps i d'energia. No cal continuar parlant de la crisi ni tampoc crec que sigui oportú. No crec que més enllà del debat polític i dels col·lectius més o menys afectats sigui de gaire utilitat parlar de crisi per la senzilla raó que no hi ha, al meu entendre, cap solució o mesura que en si mateixa sigui la sortida fàcil dels problemes que tenim plantejats.

El que és ben cert és que s'han produït uns canvis que fa poc no ens podíem ni imaginar. Aquests canvis són: que els deutes cal pagar-los i que el finançament fàcil no tornarà a ser el que havia estat abans, amb totes les conseqüències que això comporta, fins al punt que les pròpies administracions estan properes a la fallida.

En aquest context es pot adoptar l'actitud dels dinosaures, que varen pensar que el canvi climàtic que es va produir en el temps de la seva extinció era una cosa passatgera i potser exagerada pels mitjans de comunicació del moment.

És més que evident que molts ciutadans pensen com els dinosaures i que el que passa és cosa dels mercats financers i que tot plegat no ens ha d'afectar a nosaltres, a entitats com la nostra.

Crec fermament que la ciutadania no té memòria, perquè el famós crac de 1929 no es va poder remuntar fins gairebé vint anys després, amb conseqüències gravíssimes per a tota la humanitat.

No vull semblar catastrofista, però em sembla que ni Europa ni Catalunya se'n sortiran sense un canvi de paradigmes profund, que necessàriament ha de portar a actituds molt diferents a les dels dinosaures.

Tots estem cridats a fer un esforç si volem mantenir els nostres assoliments, i encara més si volem créixer i ser millors com és el cas de la nostra entitat excursionista.

Josep M. Puente

President del Centre Excursionista de Catalunya

▲
DIRECTOR
DE MUNTANYA

Tempori serviendum est

Cal obeir el temps, cal cedir a les circumstàncies, deia Ciceró dies en-rere. Certament, la premsa escrita i impresa fa temps que està experimentant un canvi obvi fruit de les noves tecnologies. Però a banda d'això, i a causa de la situació actual, un bon nombre de publicacions han desaparegut.

La revista *Muntanya* no és aliena a aquesta pressió social, i per això li cal reinventar-se cada dia, per tirar endavant amb les seves propostes al servei de l'excursionisme, però necessàriament amb noves formes de rendibilitat.

Aquesta línia ens ha portat a la solució de passar a ser una revista trimestral, enlloc de bimestral com ho ha estat fins ara. El canvi, tot i que és significatiu, no afecta ni de bon tros a la qualitat, que els nostres lectors i subscriptors han sabut apreciar al llarg de més de 40 anys.

Desitgem que el 2012 sigui un nou començ per créixer i millorar.

Ferran Alexandri

Foto de portada: Un camí serpentejant a l'illa de Santo Antão. Illes de Cap Verd.

ROGER ROVIRA

LA COLUMNA

¿I si obrim l'objectiu? Arran del Congrés Excursionista Català

Per Joan Escalé

Aquesta tardor hem viscut un nou Congrés Excursionista Català, i ja en portem sis, l'únic celebrat al Cap i Casal, Barcelona. El primer congrés tingué el seu origen en l'Àplec Excursionista Català, organitzat pel CEC a Poblet el 26 de juny de 1910, amb motiu del V centenari de la mort de Martí l'Humà, on s'acordà la celebració de congressos excursionistes. Els tres primers foren molt seguits, el 1911 a Lleida, el 1912 a Manresa i el 1914 a Tarragona. Són èpoques reculades en què gairebé tot estava per fer i sobraven ganes i il·lusió. Desprenen voluntat de construcció i servei a una pàtria que vessa autoestima i imagina un país ideal al qual els excursionistes es posen al seu servei. Tot és primavera de voluntats. Curiosament, en les deliberacions elegantment publicades del primer hem pogut llegir el desig que se celebrés un congrés anual. Després la força s'estroncà i passàrem les dues dictadures, tot i que l'excursionisme continuà fent molt bona feina d'altres maneres. L'hivernada fou llarga pel que fa als congressos, de tal manera que hem de fer un gran salt per arribar als següents: l'any 1977 a Reus i el 1982 a Terrassa. Crida l'atenció que la mesa del congrés de Lleida era constituïda per personalitats dels centres excursionistes de Barcelona, Lleida, Manresa, Sabadell, Terrassa, Reus i Tarragona. L'atzar ha fet que els sis congressos duts a terme fins ara s'hagin realitzat en poblacions dels amfitrions de la primera. A veure si per al VII en prenen la torxa els excursionistes de Sabadell. Aleshores, potser més que d'atzar, ipodríem parlar d'auguri!

Malauradament, només en dues ocasions s'han publicat les comunicacions presentades: el I i el V, i creieu-me que són de bon rellegir. Ara del VI tenim penjades les actes a la web de la FEEC. Bon mitjà per democratitzar-ne l'accés, tot i que crec que seria molt bona iniciativa que se'n fes una publicació, d'altra manera ens pot passar com en els congressos II, III i IV, que costa déu i ajuda de recuperar les ponències, esparses en diverses publicacions, com la que ens ha rescatat en Carles

**VI CONGRÉS
EXCURSIONISTA
CATALÀ 1911-2011**

Albesa en les XVIII Jornades de Literatura Excursionista. Qui sap d'aquí una colla d'anys com consultarem els continguts digitals que avui trobem tan fàcilment a les xarxes.

L'últim que hem viscut es planyia per les dificultats de donar continuïtat a alguns dels trets característics dels

nostres centres: ser els aglutinadors dels que gaudim de la natura, establir els relleus generacionals de la cultura excursionista i dels quadres directius... Si obrim l'objectiu de la nostra càmera, ens adonarem que els nostres reptes no són pas específics. Són fruit d'una crisi global -anterior a l'econòmica actual- que ha fet entrar en crisi les estructures vertebradores de la nostra societat: família, escola, església, partits polítics..., com ens recorda Lluís Duch, monjo de Montserrat, esmentant Zygmunt Bauman: el consumidor ha substituït el ciutadà i per tant l'afiliació cultural, política, sindical ha perdut nervi, les institucions que tenien la facultat de crear cossos socials estan desconcertades i desprotegides, perquè ja no aglutinen com abans. L'individualisme que imposa el consumisme es basa en la competició -ja sabeu quines disciplines tenen més volada avui en el món excursionista- i per això l'altre té poca importància. Som illots sense connexió cordial entre iguals. Som més aviat competidors individuals. Aquest és l'horitzó comú de moltes institucions, per tant, ibenvinguts al club! No vull pas fer una invitació al consol del refrany «mal de molts, remei de rucs», no. Precisament el VI Congrés ve a donar bones respostes als nostres reptes, però els hem de saber contextualitzar per no errar. Crec fermament que, malgrat el miratge actual, sols avancem en equip, posem els centres al servei dels individus -encara que avui passem aquesta grip d'egos- per navegar en aquesta «modernitat líquida». Ens queda molt de recorregut.

BÚSTIA

Més articles sobre el nostre país

Sóc subscriptor de la revista des de l'any 1965, però darrerament la publicació començava a deixar d'interessar-me per la manca o disminució de reportatges sobre el nostre país. En el número 898 he trobat que la major part està dedicada a la nostra terra. Està molt bé que informeu de les grans expedicions a la resta de les muntanyes del món, però per a mi i d'altres com jo, el que primer ens interessa és aquest petit país nostre i, si volem sortir d'aquest reduït espai, la resta de les terres de la península ofereixen prou possibilitats interessants.

Aquesta és la meua opinió, que he constatat amb altres que pensen el mateix. Per això m'ha sorprès agradablement aquest últim número vostre.

Josep Camí Fern

Us agrairé les vostres opinions, que, sens dubte, ens ajuden a millorar la revista. Certament, una de les preocupacions de la Redacció sempre ha estat la publicació d'articles dels Països Catalans i hem procurat que mai faltés en cap edició almenys un article dedicat a la nostra terra. També és un fet que la revista Muntanya es nodreix dels treballs que els autors ens aporten voluntàriament i benèvolament i que cada vegada més els excursionistes d'aquí se'n van d'excursió a terres ben llunyanes.

PREMIS

Joan M. Vives guanya Premi Unnim de Periodisme del Festival de Cinema de Muntanya

Un nou article de la revista *Muntanya* guanya el premi de Periodisme 2011 al Festival Unnim de Cinema de Muntanya.

El 19 de novembre passat es varen atorgar els premis del 29è Festival Unnim de Cinema de Muntanya, celebrat a Torelló de l'11 al 20 de novembre. Per segon any consecutiu, un article publicat a la revista *Muntanya* s'endú el premi de Periodisme al millor reportatge. En aquest cas es tracta d'un article de Joan M. Vives

intitulat «Corrent per la muntanya», publicat en el nº 895 (juny 2011), en què l'autor fa una investigació sobre els inicis de les curses de muntanya. A les pàgines de l'antic *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya* hi podem llegir que les curses de muntanya són una activitat gairebé centenària, on el CEC també ha estat pioner d'aquesta matèria.

Cal recordar que el 2010, un article de *Muntanya* també es va endur aquest premi del prestigiós festival de Torelló amb l'article de David Vilaseca «Els Augusto, dos aragonesos enmig de la pleïade», publicat a *Muntanya* 887 (febrer).

NOVETATS DE MATERIAL

REVERSO 4 DE PETZL

La nova versió de l'assegurador descensor multiús

El conegut assegurador descensor multiús REVERSO 3 ha estat superat per la nova versió REVERSO 4 que, sense perdre cap avantatge del seu antecessor, destaca pels 59 g de pes (25% menys). En la versió 4 hi trobarem també les prestacions funcionals del seu predecessor. Un sol aparell per a tots els usos de corda i situacions d'assegurament i descens. Frenada eficaç amb cordes dobles i bessones a partir de 7,5 mm i amb cordes simples a partir de 8,9 mm. Assegurament del primer de cordada d'un o dos segons i descens en ràpel. Assegurament independent i simultani de dos segons en mode Reverso. Per a escalda en alternatiu (cordada de 2), es passa ràpidament del mode Reverso a l'assegurament del primer. Les zones de frenada en V ens permeten augmentar la força de frenada amb cordes fines, modular la frenada amb cordes dobles i garantir una pressió més gran de bloqueig de les cordes en mode Reverso. L'orifici de desbloqueig de l'aparell sota tensió en mode Reverso permet desbloquejar progressivament l'aparell en cas de tensió amb un simple mosquetó i sense esforços.

www.petzl.com

www.garmin.com

NOUS MODELS DE GPS GARMIN

Per anar d'excursió a la muntanya

Els tres nous models de la popular i econòmica sèrie eTrex® de Garmin estan pensats per al excursionistes i practicants de les activitats *outdoor*, són més versàtils i fàcils d'usar, ja que disposen d'una interfície millorada i un receptor d'alta sensibilitat, que permeten incorporar amb facilitat (les gammes superiors) mapes topogràfics, nàutics i de carretera. Tenen un disseny més ergonòmic i una autonomia de fins a 25 hores. Inclouen receptor d'alta sensibilitat amb HotFix™, correccions de la posició des del WAAS (sistema d'augment d'àrea àmplia) i l'opció *paperless* per a més comoditat en la pràctica del *geocaching*. Compatibles amb arxius GPX i amb Garmin BaseCamp.

Setmana Santa a Cap Verd

Demaneu-nos informació
d'aquest trekking o
consulteu la resta de la nostra
programació als webs
www.trekkingyaventura.com
www.viatgesindependents.cat

Viatges Independents/Trekking&Aventura
Gran Via, 523 - 08011 Barcelona / Tel. 934 543 703
info@viatgesindependents.cat
bcn@trekkingyaventura.cat

viatges INDEPENDENTS
i trekkings s.l.

vialles
trekking & aventura

Travessant l'arxipèlag de CAP VERD

Text i fotos de **Roger Rovira**

*Sis excursions a peu recomanades
per les illes volcàniques i muntanyoses
de la República de Cabo Verde.*

Sota els nostres peus un llit de boira s'empassa el camí que serpenteja i perd alçada ràpidament. El radiant blau del cel s'esfuma per damunt nostre quan arribem al nivell de la broma. Com si entréssim en un altre món, de sobte, ens trobem envoltats d'un verd humit de pronunciats bancals, entre disseminades construccions de parets de pedra i sostres de palla.

Encuriosits grups de nens apareixen per rebre'ns somrients. El camí empedrat ens condueix des de les altes muntanyes fins a la costa. A Cap Verd el ritme és tranquil, però intens, com el de les nostres caminades. Mentre prenem una *cachupa*, aquest contundent esmorzar cap-verdià, fem recompte dels paisatges tant diversos que hem pogut gaudir tot caminant per aquest país africà. En aquest heterogeni arxipèlag, tant et pots trobar pujant un volcà fumejant de gairebé tres mil metres d'alçada, com creuant un àrid desert de badlands, com resseguint una costa salvatge o recorrent embolicats camins empedrats entre innombrables bancals en valls humides i fèrtils.

*Inhòspit
paisatge de
xaragalls a la part
més seca de l'illa
Santo Antão.*

LA REPÚBLICA DE CABO VERDE

Aquest és el nom oficial de l'antiga colònia portuguesa, formada per deu illes principals i cinc de menors, que fan una C invertida enmig de l'Atlàntic, a uns 500 km mar endins de les costes del Senegal. Aquestes illes d'origen volcànic varen romandre verges i deshabitades fins que foren descobertes el segle xv pels portuguesos. Tristament es van anar convertint en un centre mundial del comerç d'esclaus, gràcies a la seva posició estratègica entre Europa, Àfrica i Amèrica. A conseqüència d'aquest fet, actualment el 71% de la població són criolls, mescla dels esclaus africans i els colonitzadors europeus. Malgrat el seu nom, després de 400 anys de colonització, aquestes illes s'havien convertit en un autèntic desert flotant. Cap Verd va ser un punt d'avituallament i parada de vaixells que creuaven l'Atlàntic, utilitzat i devastat fins a l'extenuació dels seus recursos naturals pel poder colonial. No fou fins al 1975, quan la colònia s'independitzà, que el govern començà a promoure mesures per augmentar l'àrea boscosa.

SANTIAGO

Costa d'imaginar aquesta illa coberta per una densa vegetació tropical, que contrasta amb el negre de les roques volcàniques i el blau del mar, mentre passem per aquesta ciutat bruta i a mig construir. Però això és justament el que es van trobar els portuguesos quan el 1462 van fundar la primera ciutat, Ribeira Grande, actualment Cidade Velha, molt a prop d'aquí. Estem a Praia, la capital del país i de la més gran, exòtica i africana de les illes. El seu petit i concorregut mercat representa una atracció inevitable. Passejant entre la bullícia de les seves parades ens deixem embriagar per les olors i colors que ens envolten.

Parada obligatòria abans d'arribar a Fogo, aprofitem el dia per creuar l'illa a la recerca d'algun rastre del seu passat de paradís tropical. Abans però, ens haurem d'enfrontar amb el transport més comú de Cap Verd, l'aluguer. Aquestes furgonetes van donant voltes pels

*Una escena quotidiana a tot l'arxipèlag:
pescadors repartint peix a la platja.*

llocs més concorreguts mentre el conductor va cridant el nom del destí cap on es dirigeixen. Això sí, abans de marxar esperaran tenir tanta gent a dins que literalment no hi cabrà ningú més. El viatge entre poblats amb petits mercats, camps i algunes masses boscoses ens duu fins a Tarrafal, a l'altre extrem de l'illa. Arribem a aquest poblat coster de colors vius just en el moment en què les embarcacions dels pescadors arriben a la platja. Una multitud armada amb grans palanganes s'aproxima i comença la negociació i distribució del peix al voltant de les mateixes barques que fan la funció de mostradors per atendre la clientela. La riquesa pesquera d'aquest arxipèlag és el més important dels seus recursos naturals. La platja, les palmeres i el cromatisme intens de les barques formen una il·lustració inequívocament tropical.

FOGO

Des de l'avió, Fogo apareix com una immensa piràmide que emergeix vigorosa enmig de l'oceà. Amb un diàmetre de només 20 km, aquesta jove illa pot presumir de tenir el pic més alt de tot

Cara marítima de la Sierra Negra, a la costa est de l'illa de Sal.

Cap Verd, el Pico do Fogo (2.829 m). Aquesta verticalitat comporta un vertiginós aterratge en la diminuta pista de l'aeroport de São Filipe. Situada al límit d'un penya-segat i envoltada de muntanyes, aquesta pista obliga als pilots de la Cabo Verde Airlines a realitzar una vistosa maniobra, descendent i girant acusadament fins a pocs metres abans de prendre terra.

DE SOBTE UN PAISATGE GENUÏNAMENT VOLCÀNIC ENS COLPEJA FORTAMENT ELS SENTITS

L'ascensió fins a Cha das Caldeiras en un *aluguer* superpoblat representa un viatge surrealista de dos mil metres de desnivell des de la costa de la calorosa capital de l'illa. De sobte un paisatge genuïnament volcànic ens colpeja fortament els sentits. Les dimensions són descomunals, el color desapareix, i per tot arreu el negre ens envolta com en les sinistres parets del cràter de més de 500 m d'altura i en les textures llefiscoses de lava solidificada després de diverses erupcions. Dos nens s'acosten a ob-

servar-nos mentre els seus pares els vigilen des d'una casa gairebé esclafada per la lava, però que increïblement quedà intacta després de la darrera erupció del 1995. Enfilant-nos al cim encara fumejant que es va formar en aquella erupció, podem observar perfectament com la lava es va aturar a uns metres escassos de la casa i va continuar per un costat, esquivant-la per ben poc. Pedres d'estrany colors, fumaroles i l'olor penetrant del sofre ens acompanyen en aquest paisatge lunar.

L'ILLA DE SANTO ANTÃO ÉS, SENS DUBTE, LA MECA DE L'EXCURSIONISME A CAP VERD

Dins d'aquest profund cràter de 5 km de diàmetre trobem el diminut poble de Portela, als peus del Pico do Fogo. Passejant pel seu polsegós carrer ens sorprèn l'elevada proporció de nens criolls amb els ulls blaus i els cabells rosos. Possiblement, alguns d'ells són descendents del prolífic duc de Montrond. Aquest francès va visitar Cap Verd el 1872 com a parada del seu viatge cap a Brasil. Però s'hi va quedar a viure per sempre més, enamorat de Fogo i el Cha das Caldeiras i, pel que es veu, també de les dones que hi vivien. En més d'una ocasió ens refugiarem de la profunda i fresca nit

L'illa de Santo Antão es caracteritza per un muntanyam abrupte.

d'aquest poble a gairebé 2.000 m d'altura en la seva famosa cooperativa. Allí, la música en viu, la calidesa de la gent, la llum de les espelmes i el volcànic i deliciós vi de Fogo ens acullen com si fóssim un més dels seus habitants.

L'obligada ascensió al Pico do Fogo ens porta al vèrtex superior d'aquesta petita illa. Amb una altitud de 2.829 m, però separats només 5 km de la costa est, el cràter d'aquest volcà que sobresurt enmig de l'immens circ del Cha das Caldeiras ofereix una visió formidable. El descens és ràpid i divertit. Una tartera de fina grava volcànica permet baixar 600 m de desnivell en pocs minuts.

SÃO VICENTE

Mindelo és la segona ciutat més gran de Cap Verd i per a molts, la seva capital cultural. Aquesta ciutat cosmopolita és també la principal atracció d'aquesta illa i el punt de sortida dels ferris que porten a Santo Antão, el nostre veritable destí. Lloc de pas dels velers que s'enfronten a la gran creuada de l'Atlàntic, s'hi respira un ambient diferent. Els bars d'aire inter-

nacional, les terrasses, la música en viu, els autobusos urbans que es passen entre l'arquitectura europea del segle XIX li donen un caràcter propi respecte a la resta del país. Al gran mercat de peix s'hi representa la cerimònia quotidiana. Enormes tonyines són esquarterades per hàbils i forçuts nois mentre desenes de dones lluiten amb les seves palanganes per fer-se lloc a la zona on es distribueix la pesca. Més tard, ens les trobarem assegudes pel carrer oferint el gènere aconseguit.

SANTO ANTÃO

Malgrat que Fogo proporciona algunes poques però excel·lents caminades, és Santo Antão, sens dubte, la meca de l'excursionisme a Cap Verd. És per poc la segona illa més gran en superfície després de Santiago, tot i que molt menys poblada. Més verda, més humida, més abrupta i solitària que les altres.

Observem l'illa abraçada per la boira mentre el ferri s'acosta a Santo Antão. Una hora després de deixar Mindelo ens trobem submergits en el petit caos de Porto Novo intentant decidir quin *aluguer* prendrem per dirigir-nos cap a Ribeira Grande, a la costa nord. L'espectacular carretera que creua l'illa s'enfila recargolant-se fins a 1.400 m d'altura abans de davallar cap al nostre destí. Observant els impressionants espadats i barrancs que envolten el viatge comencem a desitjar fermament desprendre'ns de les pesades motxilles i començar a caminar per descobrir els secrets que ens reserva aquesta illa.

SAL

No és ni de bon tros l'illa més interessant, però és pas obligat per a tots els visitants de Cap Verd, ja que és on hi ha el principal aeroport internacional. Per desplaçar-se entre les illes de l'arxipèlag cal utilitzar els vols interns que es realitzen en uns petits avions d'hèlices de la companyia TACV-Cabo Verde Airlines. Aprofitant que l'enllaç entre els vols ens obliga a passar algun dia a Sal, decidim fer-hi una visita. Malgrat la seva aparença d'illa plana i erma, Sal amaga alguns petits tresors que anirem descobrint. La sal forma sorprenents fenòmens a

Pedra de Lume. Aquestes salines a l'interior d'una cràter reben la visita dels habitants de la zona, el quals gaudeixen d'un bany de gran flotabilitat que dona la concentració salina. Les extenses i solitàries platges de l'illa es transformen cada estiu en un refugi per a la posta dels ous de les tortugues marines. I a la costa nord-est podem gaudir d'un altre espectacle natural. Burcaona ens proporciona una piscina natural formada per les colades de lava i separada del mar per uns escassos metres com un balcó aquàtic.

ALBERT MARTÍNEZ

PER SABER-NE MÉS

BIBLIOGRAFIA

- *Cabo Verde. Guia dos Circuitos Turísticos. Santo Antão*. Editada el 1998 pel GTI (Gabinete Técnico Intermunicipal de Santo Antão).
- *Cape Verde*. 5a edició. Colum Wilson i Aisling Irwin. Editada per Bradt el 2011.

IMATGES

- Més imatges d'aquest reportatge: www.flickr.com/photos/rogerovira/sets/

1

SANTA MARIA – PEDRA LUME (SAL)

Aquest recorregut porta a descobrir una bona part de la solitària costa est de Sal, on el paisatge canviant és d'una gran bellesa; també és possible de trobar-se amb les tortugues marines, que crien a l'estiu. A més, es pot acabar la caminada prenent un bany reparador a les magnífiques salines de Pedra de Lume.

Itinerari: se surt des de la turística ciutat de Santa Maria. El recorregut no té gairebé cap camí marcat però la orientació és senzilla, ja que es tracta de resseguir la costa en direcció nord. L'únic punt una mica conflictiu és el pas per la serra Negra, entre la punta da Fragata i la punta do Morrinho Vermelho, però és també un dels punts més interessants.

Distància: 22 km.

Temps de camí: 6 h.

Dificultat: baixa.

Sortint de Santa Maria en direcció a la Sierra Negra.

ALBERT MARTÍNEZ (BASE GOOGLEMAPS)

La fauna marina és molt abundant en aquestes costes.

PICO DO FOGO (FOGO)

Aquest volcà proporciona una extraordinària ascensió al pic més alt de Cap Verd. Vistes inoblidables i un divertit descens per en un entorn purament volcànic. Es pot aprofitar el descens per visitar el cràter encara amb fumaroles que es va generar en la erupció del 1995.

Itinerari: tot i que un excursionista amb certa experiència no ha de tenir cap problema per fer aquesta ascensió, en principi és necessària la contractació d'un guia, que es pot trobar a Portela, punt d'inici i final de l'excursió. Informeu-vos bé abans de començar, ja que aquesta normativa es pot haver endurit aquests darrers anys. L'ascens és realitza normalment per la cara nord, per un corriol de vegades poc evident i amb un inici un xic amagat. El magnífic i ràpid descens es pot fer per la gravera de la cara oest.

Distància: 10 km.

Temps de camí: 4 h.

Desnivell: 1.200 m.

Dificultat: mitjana-alta.

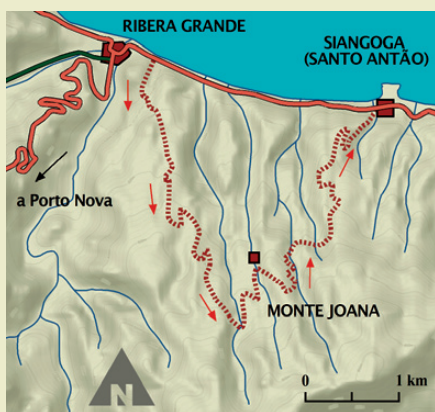
ALBERT MARTÍNEZ (BASE GOOGLEMAPS)

Gaudint d'una extensa panoràmica volcànica des del punt més alt de Cap Verd, el Pico do Fogo (2.829 m)

Assentament de cabanes a Monte Joana (illa de Santo Antão).

RIBERA GRANDE – MONTE JOANA – SIANGOGA (SANTO ANTÃO)

Deliciosa i curta caminada per senders entre petits poblats de cases tradicionals en un ambient rural de pronunciats bancals i amb el mar sempre com a teló de fons.

Itinerari: aquest és un itinerari amb una gran quantitat de trencalls que el fan una mica perdedor, malgrat que constantment es podrà comptar amb l'ajuda dels amables habitants de la zona, que no tindran cap problema per indicar el camí correcte. Tot i així és més que recomanable, per aquesta i les altres excursions a Santo Antão, adquirir la pràctica guia editada el 1998 pel GTI (Gabinete Técnico Intermunicipal de Santo Antão) amb explicacions i mapes dels itineraris que es poden fer a peu per Santo Antão.

Distància: 7,20 km.

Temps de camí: 3,5 h.

Desnivell: 650 m.

Dificultat: baixa.

De tornada cap a casa amb el cistell ple.

Penjat al penya-segat, aquest camí permet l'accés a un tall de costa inhòspit.

4

CRUZINHA DA GARÇA - PONTA DO SOL (SANTO ANTÃO)

Original itinerari que ressegueix l'espectacular costa nord de l'illa per un camí excavat en el mateix penya-segat.

Itinerari: comença a Cruzinha, molt a prop de Cha de Igreja. El camí és manté gairebé pla fins que arriba a Corvo, d'on emprèn una curta però dreta pujada fins a Fontainhas, per baixar després fins a Ponta do Sol. Es pot trobar transport des de Ponta do Sol o Ribeira Grande fins a l'inici de l'itinerari i així poder fer el recorregut en un sol sentit.

Distància: 11 km.

Durada: 4 h.

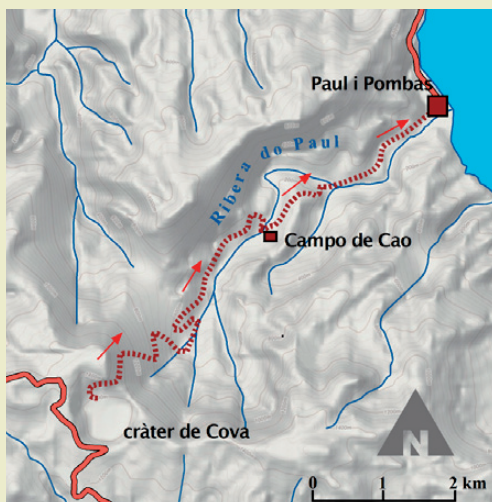
Dificultat: baixa.

Els revolts del sender ajuden a superar un fort desnivell.

Un altre itinerari imprescindible, també descendent i de gran bellesa, es pot realitzar entre el Pico da Cruz i Janela, passant per Pero Dias, Silvao i Ribeira de Penedo. Absolutament recomanable.

5

COVA-POMBAS (SANTO ANTÃO)

L'itinerari comença al cràter de Cova per baixar per un espectacular camí empedrat d'enrevessat contorn que desafia la verticalitat. Sempre en direcció al mar, l'itinerari s'endinsa per la interessant vall que forma la Ribeira do Paul, resseguint-la fins a la seva desembocadura.

Itinerari: tot i que aquí s'indica l'itinerari de baixada, també es pot realitzar en el sentit invers vencent un fort desnivell. El camí fàcil de seguir baixa abruptament fins al poblet de Cha de Manuel Santos per continuar pel fons de la vall fins al mar passant per Campo de Cao i Figueiral ou Varginha abans d'arribar a Paul i Pombas.

Distància: 10 km.

Temps de camí: 3 h (de baixada).

Desnivell: -1.500 m.

Dificultat: baixa.

TARRAFAL – MONTE TRIGO – TARRAFAL (SANTO ANTÃO)

Si es decideix visitar la menys concorreguda i més desèrtica part oest de l'illa, no es pot deixar de banda el poble de Tarrafal. Aquest prodigiós oasi coster compensa amb escreix el llarguíssim viatge en *aluguer*. Tranquil·litat i bellesa assegurada i la possibilitat de fer aquesta caminada interessant, però menys vistosa que les anteriors, fins a Monte Trigo, poble sense connexió terrestre per a vehicles.

Itinerari: Tarrafal és el punt d'inici i final d'aquest itinerari d'anada i tornada. Tarrafal també és la millor base per conèixer la zona i un bon lloc on trobar allotjament. El camí fàcil de localitzar ressegueix la costa, a una certa alçada, en direcció nord. Els punts més interessants són la visita als dos pobles.

Distància: 16 km.

Durada: 4 h.

Dificultat: baixa.

Tarrafal de Monte Trigo esdevé un oasi en la desolada costa oest de l'illa.

ALBERT MARTÍNEZ (BASE GOOGLEMAPS)

Per als més ben preparats existeix també la possibilitat de pujar al Tope de Coroa, que amb els seus 1.979 m és el punt més alt de l'illa. L'itinerari es mou per un paisatge lunar i desèrtic de badlands. Cal estudiar molt bé la cartografia i la provisió d'aliments, especialment d'aigua. I cal ser físicament capaç de vèncer un desnivell de gairebé 2.000 m en un ambient hostil i amb un marcat contrast tèrmic que s'aguditza amb l'alçada. Només per a experts.

L'esquí nòrdic a Catalunya

Per **Jordi Ollé**

President de la Secció d'Esquí Nòrdic del CEC

L'esquí nòrdic és una modalitat que es practica en terrenys plans o poc pendents, que permet gaudir d'una jornada de muntanya hivernal en família i fruit del plaer de lliscar damunt la neu. I això és una manera d'assaborir els boscos a l'hivern, lluny de les estacions massificades i de les grans aglomeracions. Segurament és la forma més senzilla de fer muntanya amb esquís.

L'ORIGEN DE L'ESQUÍ NÒRDIC

L'esquí nòrdic té una antiguitat d'uns 4.000 anys. Els pioners van ser els habitants de les regions nòrdiques de Noruega, Suècia i Rússia, on la presència de neu durant molts mesos, i a través de territori extensos, fins i tot a nivell de mar, va fer que les diverses cultures s'adaptessin a aquest clima i que a més a més inventessin mitjans per desplaçar-s'hi, des de temps immemorials fins a l'actualitat.

La prova més antiga trobada sobre l'ús d'esquís són unes pintures rupestres de l'Europa central i Àsia de fa 4.000 anys, cosa que demostra que a l'origen, els primers esquís s'inventaren com un mitjà de transport i no pas com un esport.

Entre el segle x i xi els vikings ja els utilitzaven. Hi ha dades concretes de l'ús dels esquís de fusta per desplaçar-se, tant per operacions de guerra com per caçar.

Caçadors escandinaus amb esquís. Gravats de l'obra de Olaus Magnus, Arquebisbe d' Uppsala, History delle Genti et della Natura delle Cosa Settentrionali. (Venecia, 1565)

La primera activitat esportiva no va aparèixer fins al 1814, concretament a Oslo. El 1843, en un altra ciutat noruega, a Tromsø, hi hagué la primera competició oficial, i el 1884 s'organitzà la primera cursa de llarga distància (220 km). Per tant, l'esquí nòrdic va ser la primera modalitat d'esquí, essent un esport molt popular entre els europeus nòrdics, molt abans que l'esquí alpí. El 1892 ja era famosa la Holmenkollen, una combinada nòrdica (salt i fons).

¿ESQUÍ DE FONS O ESQUÍ NÒRDIC?

De fet, l'esquí nòrdic és un esport que s'aplica a l'esquí de fons, que es practica en pistes de pendent suaus, prèviament arreglades i traçades. Les estacions, generalment, aprofiten pistes forestals i l'impacte ambiental sobre l'entorn és mínim. No calen remuntadors mecànics, ni telefèrics, ni telecadires, ni res de res. Una bona pista i, si pot ser, un bosc que la protegeixi del vent, són més que suficients per gaudir de jornades extraordinàries de muntanya al bell mig de l'hivern.

Habitualment les estacions preparen les pistes amb una traça uniforme que anomenem *carrils*, per aquells que vulguin fer la modalitat clàssica (pas alternatiu); però també és cert que per a aquells que dominin l'estil patinador (*skating*) es pot practicar en qualsevol lloc sempre que el pendent sigui suau i la neu estigui una mica dura, sense arribar a estar gelada.

Fins ara hem descrit el que sol anomenar-se pròpiament esquí de fons. Però també hi ha l'esquí de passeig o *backcountry*, és a dir, l'esquí fora pista o de travessa, originari dels països del nord d'Europa, practicat en terreny pla. El cas és que a Catalunya aquesta segona modalitat es converteix de seguida amb esquí de muntanya, ja que l'orografia del nostre terreny és més agresta i amb abundància de desnivells pronunciats.

Cal tenir en compte, també, que la majoria d'obres dedicades a l'esquí nòrdic estableixen una distinció en tres nivells de recorreguts:

Nivell 1. És l'esquí de passeig, caracteritzat per recorreguts curts, com a màxim de mitja jornada, per pistes de fons o per pistes i camins ben marcats i poc accidentats, i usant esquís de fons normals, però amb escates.

Nivell 2. És l'esquí de travessa, amb un recorregut més llarg, d'una jornada, a través d'un terreny una mica més accidentat i amb més desnivells, tot i que passa pràcticament per pistes forestals. Esquís normals o de *nordic cruïssing*.

Nivell 3. És l'esquí de gran recorregut nòrdic, amb travesses de diversos dies, amb desnivells més forts, gairebé al límit de l'esquí de muntanya, a través de camins agrestos, i amb l'ús d'uns esquís i un material més sofisticats (*backcountry*), fins i tot amb l'ús de pells de foca o ceres.

Una jornada d'esquí a l'estació d'esquí de fons de Chioula (Arieja).

EMCEC

Curs d'esquí de fons de l'Escola de Muntanya del CEC a Tuixent-La Vansa.

En general, podem dir que la pràctica de l'esquí nòrdic és molt beneficiosa per al cos, ja que millorem el sistema cardiovascular, practiquem la coordinació de braços, cames i tronc, cremem els greixos acumulats durant la setmana i, a més, no hi ha riscos de lesions importants, tot i que cal no abaixar la guàrdia en cap moment. Es tracta fonamentalment de passejar, de lliscar, de fer una bona marxa en companyia dels amics o de la família. Un altre avantatge: el material d'esquí nòrdic és més lleuger que el d'esquí de muntanya o l'alpí.

EL MATERIAL

En les dues modalitats de l'esquí de fons els esquís són més llargs i estrets que en l'alpí, especialment els d'estil clàssic. Aquests esquís poden ser amb escates o sense, segons la modalitat que vulguem practicar, però també segons l'estat de la neu.

En l'estil patinador s'utilitzen esquís sense escates ni ceres i s'utilitza la parafina per pujar amb menys esforç i baixar amb més velocitat; per tant, per a un millor lliscament, a banda de conservar millor la flexibilitat i conservació de l'esquí.

Pel que fa al tipus de cera (en cas del clàssic), dependrà de la qualitat de la neu (pols, dura, primavera, etc.) i de la temperatura. Això permet millorar la lliscada. Si els esquís són amb escates, no cal posar cera; encara que no són els ideals per a competició.

En l'estil clàssic s'utilitzen més els d'escates, que són unes ondulacions fetes a la sola de forma similar a les escates dels peixos, que ajuden

que l'esquí no marxi enrere ens els ascensos. El principal avantatge és que no necessiten manteniment, però l'inconvenient és que si la neu és molt dura no s'agafen bé i a la baixada també poden suposar un cert fre. En qualsevol cas, són els més adequats per a l'estil clàssic. Aquesta modalitat, a més, també la poden practicar els cecs, acompanyats dels seus guies.

La llargada dels esquís dependrà de l'alçada i del pes del practicant. En el cas del clàssic, per exemple, normalment serà un pam i mig per damunt de l'alçada de la persona i els pals a l'alçada de l'aixella. Com més pes i més alt, més llargs seran els esquís.

Obviament, i com a esport d'hivern que és, sempre caldrà anar ben aïllats, amb el cap, les orelles i les mans ben protegits i, a més, utilitzar ulleres de sol i cremes solars protectores.

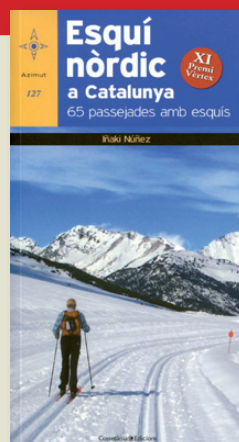
PER SABER-NE MÉS

El llibre recomanat

■ Iñaki Núñez. *Esquí nòrdic a Catalunya. 65 passejades*. Valls: Cossetània Edicions, 2011. [Azimut, 127]. **(XI Premi Vèrtex)**

Internet

- www.esquidefons.org
- www.totnordic.com
- www.fceh.cat
- www.worldloppet.com
- www.solonordico.com

L'ESQUÍ NÒRDIC A CATALUNYA

A Catalunya, l'esquí es va introduir l'any 1908 com a activitat esportiva i de lleure. Va ser l'any en què es va crear la Secció d'Esports de Muntanya del Centre Excursionista de Catalunya i es van fer les primeres pràctiques als rasos de Peguera. Tres anys més tard, va tenir lloc la primera Setmana d'Esports d'Hivern a Ribes de Freser.

El 1922 el tren va arribar a la Molina i el 1924 s'obrí l'estació d'esquí. Precisament, aquest any es va celebrar el primer Campionat de Catalunya d'esquí de fons i el primer Campionat d'Espanya d'esquí alpí, i això que el primer teelequí de Catalunya i d'Espanya no va arribar fins

al 1943. El 1925 s'inaugurà el xalet de la Molina del Centre Excursionista de Catalunya.

A partir de la dècada de 1960 van començar a dissenyar-se i preparar-se circuits exclusivament per a la pràctica de l'esquí nòrdic als boscos de Lles i cap de Rec, a la Cerdanya. L'any 1970 es va posar en funcionament la primera estació d'esquí nòrdic a Sant Joan de l'Erm (Alt Urgell), on tot seguit es van celebrar els Campionats d'Espanya.

El 1978 es va celebrar la primera marxa Beret, amb un recorregut de 50 km per a homes i de 25 km per a dones. Actualment, la Beret, marxa en la qual es practica exclusivament l'estil clàssic, és la més popular dels Pirineus i aplega cada any, el primer diumenge de febrer, més de 1.200 esquiadors, entre les diverses modalitats (10, 21 i 42 km) amb l'al·licient afegit, si hi ha força neu, de baixar fins a Montgarri, la qual cosa permet gaudir de l'espectacularitat de l'hivern al Naut Aran. Aquest any, la marxa Beret entrarà en el Circuit Internacional Euroloppet.

Segons la Federació, en la temporada 2010-2011 han destacat els clubs PEC, CEFUC i ANEC, com els que han obtingut els millors resultats en les poques marxes, tant en estil lliure com en clàssic, que s'han pogut fer en el nostre país, atesa la precarietat de neu a les estacions.

LA SECCIÓ D'ESQUÍ NÒRDIC DEL CEC

El CEC és el primer club de Catalunya en què alguns dels seus socis han fet l'Artic Circle Race, la cursa d'esquí nòrdic més dura del món, com ara l'Elena Rivas, la primera dona

AFCEC 9554

*Esquiament amb luges al camp de Cinc Sous, al Matagalls, l'any 1909.
Foto de J. M. Có de Triola.*

La Marxa Beret és la cursa d'esquí de fons més popular del nostre país. Ofereix unes vistes magnífiques sobre les muntanyes de l'Aran i fins al massís de la Maladeta.

LES ESTACIONS D'ESQUÍ DE FONS DE CATALUNYA, ANDORRA I CATALUNYA DEL NORD			lloguer de material	escola d'esquí	bar	restaurant	allotjament	Web
Situació	Estació	Altitud						
Vall d'Aran	Pla de Beret	1.850 m	●	●	●	●		www.baqueira.es
Pallars Sobirà	Bosc de Virós	1.700 m	●	●	●	●	●	www.boscdeviros.com
Pallars Sobirà	Tavascan-Pleta del Prat	1.750 m			●	●	●	www.tavascan.net
Alt Urgell	Tuixent-la Vansa	1.920 m	●	●	●	●		www.tuixent-lavansa.com
Berguedà	Parc de neu de Saldes	1.550 m						www.parcdepalomera.com
Cerdanya	Guils Fontanera	1.905 m	●	●	●	●		www.guils.com
Cerdanya	Lles-Cap de rec	1.870 m	●	●	●	●	●	www.lles.net/estació/index.html
Cerdanya	Aransa	1.850 m	●	●	●	●		www.aransaski.com
Andorra	La Rabassa	1.960 m	●	●	●	●		www.larabasa.andorramania.com
Catalunya del Nord	Portè i Pimorent	1.600 m	●					www.porte-puymorens.net
Catalunya del Nord	Vallcebolera	1.500 m			●	●	●	_____
Catalunya del Nord	Font-romeu	1.993 m		●	●	●		www.font-romeu.fr
Catalunya del Nord	Pirineus 2000	1.665 m						www.pyrenees2000.com
Catalunya del Nord	La Llosa	1.851 m	●	●	●	●		www.capcir-nordique.com
Catalunya del Nord	La Quillana-Calvet	1.713 m		●	●			www.capcir-nordique.com
Catalunya del Nord	Els Angles	1.800 m						www.les-angles.com
Catalunya del Nord	Beille	1.800 m		●	●	●		www.beille.fr

del Estat espanyol que ha finalitzat aquesta cursa. També és significatiu que el CEC hagi quedat el 2011 entre els deu primers clubs a la classificació de la Federació.

Així mateix, els màsters de la Worldloppet aconseguits per membres del CEC fins l'any 2005 són: Lluís Arnau, el primer d'Espanya

(1999); Elena Rivas i Francesc Monsonís (2000), i Vito López i Toni Orriols (2001).

Cal destacar també la participació, entre els millors especialistes, de Jordi Pons, en competicions d'esquí de fons en l'equip del CEC durant més de 25 anys, en què va aconseguir guanyar diversos campionats.

*Roger Cararach a la
via n°37 Tanmateix.
Grau 7a+.*

SECTOR D'ESCALADA

LA COVA DE L'ÓS

Montserrat

Per **Roger Cararach**

Aquest sector d'esportiva té un dels bagatges més llargs de Montserrat. Va néixer a la mateixa època que els primers sectors de la cara nord, a principis de la dècada de 1990, però fins ara la divulgació d'aquest indret ha estat nul·la.

A principis del segle XXI V. Esteve va obrir i reequipar un gran nombre de vies per intentar reimpulsar aquest sector; però malgrat les noves vies, i tot i que després sortís ressenyat a la guia de la cara nord de Montserrat del Luichy, aquest sector va seguir oblidat i molt poc visitat.

Ara s'han netejat tots els camins d'accés a les vies, que estaven molt perduts, i s'han reequipat els itineraris que tenien les assegurances deteriorades. També s'han aprofitat aquestes visites per obrir nous itineraris, però encara queda molta paret per explorar, amb un gran potencial.

Aquest és un sector autènticament montserratí. Llargues plaques verticals amb molt poc cantell i molt tècniques, assegurances justes, sense grans distàncies, però sense abusar-ne i graus molt ajustats. Així que si visiteu el sector per primera vegada tingueu present aquests factors i gaudiu de l'escalada sense mirar gaire el grau de les vies, ja que molt possiblement haureu de baixar el nivell una o dues lletres.

En aquest sentit és un sector on després de dies de pluja queda net de magnesi i costa molt escalar a vista. D'altra banda, un cop les vies estan marcades, es tornen més assequibles i el grau és més humà.

APROXIMACIÓ

Venint de Barcelona, entrem a Monistrol i just abans de la gasolinera, a l'Hostal La Barca, girem a l'esquerra. Pugem una forta pujada encimentada (carrer de Sant Jeroni) fins que retrobem l'asfalt (carrer de Xiprer). Poc després el camí es divideix en dos; seguint recte surt una pista sense asfaltar que ens condueix en 200 m fins a un gran descampat on deixarem el cotxe. Des del cotxe, mirant Montserrat, veurem un pi, una mica a la dreta, al final del descampat, amb una fita que ens indica l'inici del camí. Seguint aquest camí passarem per sota tot el sector fins a arribar a la cova, en 5 o 10 minuts de camí. També és una bona opció per als que no tenen cotxe, ja que queda a menys de 30 minuts a peu des de l'estació de FGC de Monistrol de Montserrat.

Les vies ressenyades corresponen a les que hi ha al voltant de la cova i a les de la placa de la dreta. Més a la dreta trobarem més vies, encara que menys interessants. Dins de la cova hi ha un parell de vies d'artificial equipat i

ANIOL GARCIA

unes interessants rutes de bloc per als fanàtics del *crash pad*.

És un bon sector per a visites ràpides, ja que és a tres minuts en cotxe de Monistrol i a 5 minuts de camí. Excepte les primeres vies, (*Jihad*, *K-brons* i *Ull de poll*), que els toca l'ombra tot el dia, les altres gaudeixen de sol fins a les 2; per tant, hi podem anar els matins d'hivern o les tardes d'estiu. En dies de molta calor, el millor és abstenir-se, ja que la proximitat del riu fa que hi hagi molta humitat.

L'ESCALADA

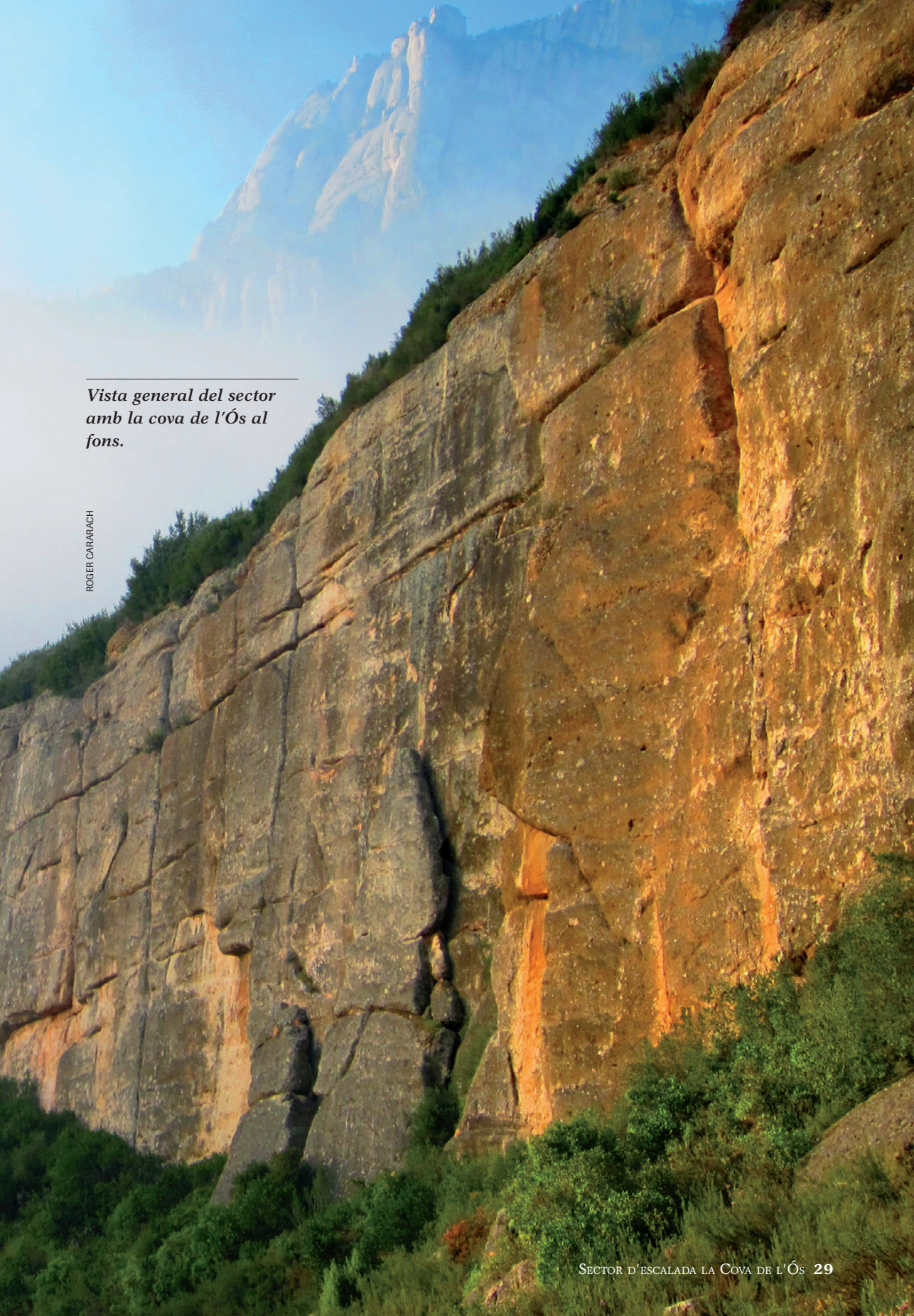
El tipus d'escalada depèn de la via. Les dues primeres són típiques escalades de la cara nord, verticals i amb roca molt bona. La via *Ull de poll* és un antic 7a⁺ regraduat a 7b amb una entrada molt dura i un pas a la placa de dalt que li dona el grau definitiu. De la n°4 a la n°7 són un seguit de vies antigues que no estan reequipades i tenen l'accés sense

netejar, estan pen-

dents d'actualització. A partir d'aquí entrem al conjunt de vies que recorren el gran bloc que forma la cova que dona nom al sector. Totes aquestes són el conjunt de vies més assequibles i ideals per escalfar. Són vies molt tècniques on haurem de desplegar el nostre millor repertori amb els peus i oblidar-nos de les mans.

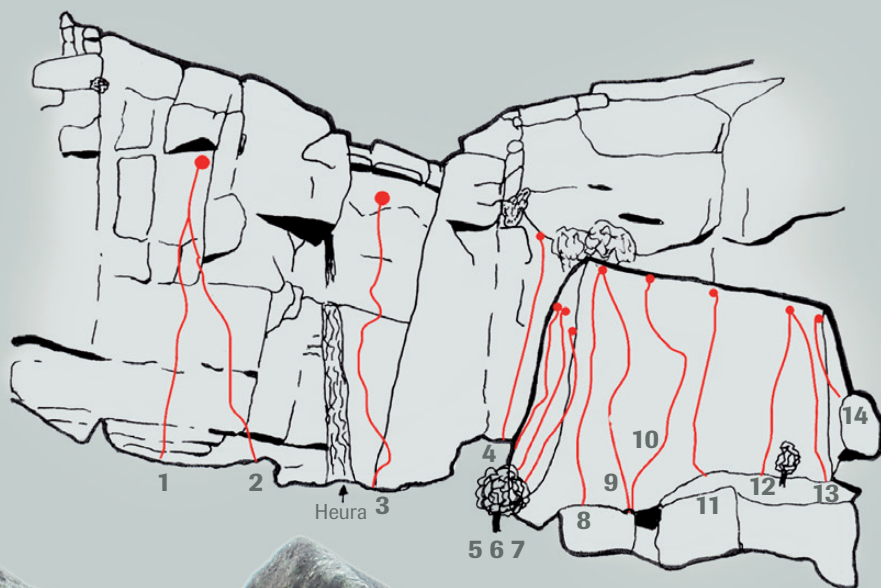
Just des de dins de la cova, on s'inicia la via *El Moll de l'os*, comencen les vies que recorren la gran placa llisa que caracteritza la zona. Les tres primeres són d'una gran qualitat i després es van succeint els itineraris amb una tònica comuna, escalada fina amb predomini de bidits i monodits de primera falange i amb algun pas a bloc que dona el grau. De tots els itineraris cal destacar les vies *Frikialpí*, per la seva peculiaritat, i la via *Intringulis*, per la seva bellesa, essent un dels itineraris més recomanables amb la condició de tenir el grau.

*Vista general del sector
amb la cova de l'Ós al
fons.*

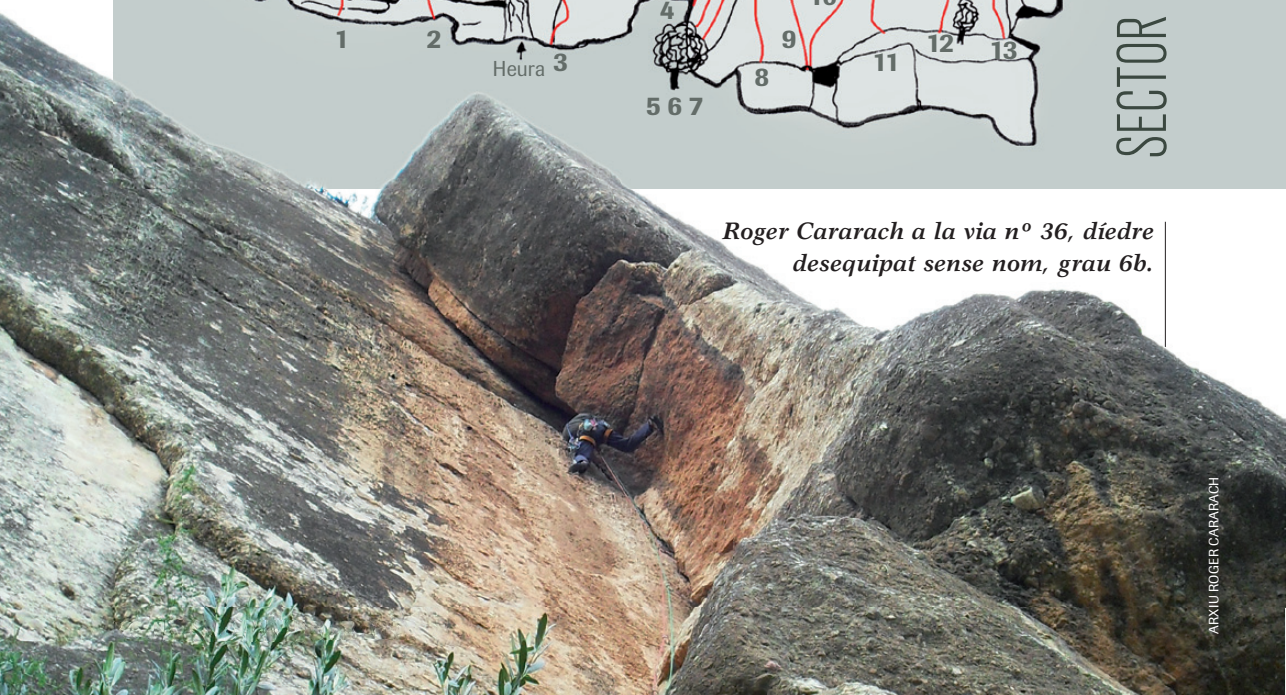
ROGER CARABACH

nº	Nom	Grau	Metres	Any	Equipadors	Observacions
1	<i>Jihad</i>	7a+	20	2001	T. Cugat i X. Barrios	Bona
2	<i>K-brons</i>	7a	20	2001	V. Esteve i X. Barrios	Bona
3	<i>Ull de poll</i>	7b	25	2001	J. Batlle i V. Esteve	Entrada dura
4	<i>Bailando pogo dentro de un repollo</i>	6c+	18	1992	C. Rosell	Sense dades
5	<i>El único</i>	7c	10	1992	J. Batlle i D. Tarragó	Sense dades
6	<i>La trompa</i>	7b	10	1992	J. Batlle i D. Tarragó	Sense dades
7	Roma	7a	10	1992	C. Rosell	Sense dades
8		6b+	15	1992	T. Jiménez	Entrada dura
9		6a+	15	1993	R. Pelegrina i J. Lletche	
10	<i>Casum l'ós pedrer</i>	6a+	15	2011	R. Cararach	
11		6a	15	1993	R. Pelegrina i J. Lletche	Entrada curiosa
12	<i>L'Ut és foll</i>	V+	10	2001	V. Esteve i N. Mestres	
13	<i>Sisa, sisa, ai, ai</i>	6a	10	2001	V. Esteve i N. Mestres	
14	<i>Normal</i>	IV+	7	1985	R. Pelegrina i J. Lletche	Corda

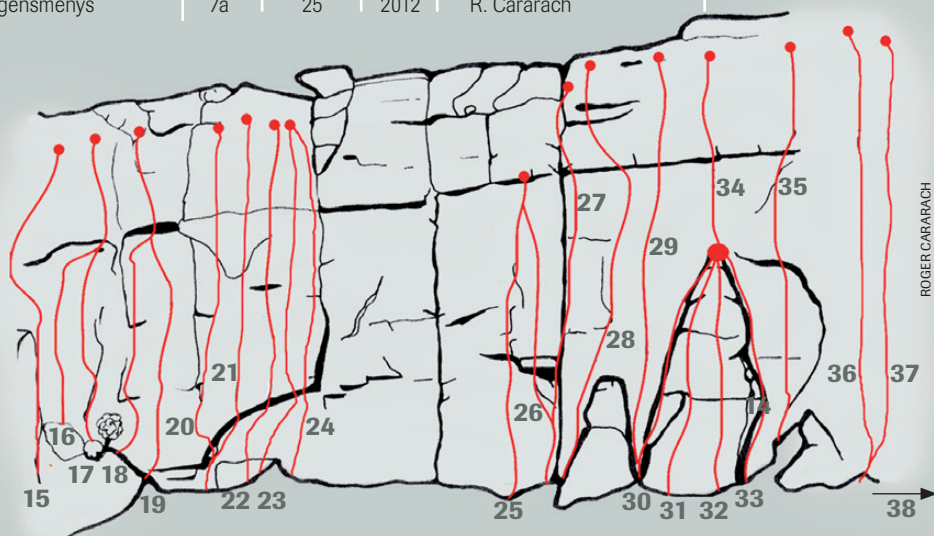
SECTOR COVA DE L'ÓS 1

Roger Cararach a la via nº 36, diédre
desequipat sense nom, grau 6b.

nº	Nom	Grau	Metres	Any	Equipador	Observacions
15	<i>El Moll de l'ós</i>	6c	30	2011	R. Cararach	Molt bona
16		7a	25	1985	R. Pelegrina i J. Lletche	Entrada curiosa
17		7a	25	1985	R. Pelegrina i J. Lletche	Molt bona
18	<i>Entre l'Espanya i la paret</i>	7a ⁺	25	2003	V. Esteve	Entrada dura
19	<i>Zenutrio</i>	7b ⁺	30	2001	V. Esteve	Entrada dura
20		7a	30	2003	V. Esteve	
21	<i>Viaboulder</i>	7b	30	2003	R. Cararach	
22		7c	30	2003	V. Esteve	Pas a bloc
23	<i>Lo Tximpampum</i>	7b ⁺	30	2011	V. Esteve	Pas a bloc
24	<i>L'Entrellat</i>	?	30	2011	R. Cararach	
25	<i>Cagadubtes</i>	7b ⁺	30	2001	V. Esteve	Bona
26	<i>L'espabilat</i>	7a ⁺	30	2001	V. Esteve	Trencada
27	<i>Frikialpí</i>	7a	30	2001	V. Esteve	Molt bona
28	<i>Estripaestanqueres</i>	7a	35	2011	R. Cararach	Bona
29	<i>Intringulis</i>	7b ⁺	35	2011	R. Cararach	Molt bona
30	<i>Solo</i>	V	20	2002	C. Díaz	Desequipada
31	<i>Arflak</i>	6c ⁺	20	2002	C. Díaz	Molt dura
32	<i>Cagandúrria</i>	6b ⁺	20	2002	C. Díaz	
33	<i>A solas</i>	V	20	2002	C. Díaz	Desequipada
34	<i>Cagüen Flaken</i>	7b	15	2002	C. Díaz	Degotalls curiosos
35		?	35	2002	J. Batlle	
36		6b	35			Desequipada
37	<i>Tanmateix</i>	7a ⁺	35	2011	R. Cararach	Pas final
38	<i>Nogensmenys</i>	7a	25	2012	R. Cararach	

SECTOR COVA DE L'ÓS 2

Per als amants de les vies desequipades el gran dièdre de la dreta de la placa es pot escalar amb un bon joc d'aliens i camalots repetint el nº3, i tres nº4 i un joc de fissurers. El grau està al voltant de 6b, tot i que encara està pen-

dent d'una bona netejada per fer més agradable l'escalada.

Gaudiu d'aquest sector i, com sempre, tingueu respecte per la natura i pels altres escaladors. ¡Bones escalades!

Els secrets dels

Un recorregut per la muntanya de Burgos

El riu Ebre es perd,
s'endinsa en esvorancs,
s'allunya i torna a
aparèixer davant dels nostres
ulls. El riu és una serp, una
giragonsa de vida, una lluita
amb els gegants de pedra que
l'envolten.

LA MIRADA DEL VOLTOR

¡Quant ens són de desconegudes aquestes terres, tan properes, que haurien de ser germanes, i amb les quals estem més pendents de contenciosos humans i econòmics que d'amistats fraternes!

Més enllà de la política i la cultura, la terra. La terra que no volem ni sabem trepitjar i que els mateixos vilatans de la regió tampoc s'atreveixen a colpejar amb la seva petjada.

Hem caminat pels canyons de l'Ebre, a la part nord de Burgos, allà on s'atalaiaven les primeres terres de Cantàbria. Hem fet unes petites rutes de quatre dies i no hem trobat ningú,

canyons de l'Ebre

Per **Toni Salas**

ni indígena ni forà. La muntanya guarda els seus secrets per uns pocs privilegiats que la cerquen.

Aquesta Castella no és de sequera ni de terra erma, és una Castella plena de verd, d'aigua, de rocallam que culmina en turons amplis. I enmig, el riu, l'Ebre esmunyedís que s'escapa i s'escampa.

¿Què hem trobat en aquest viatge? Per damunt nostre en els recòndits tallats: voltors, àguiles, falcons, tota mena de rapinyaires que tenen el seu santuari en aquests indrets inabastables. Des d'aquí ens contemplen i s'estranyen del nostre pas.

*Bell paisatge càrstic envoltant
Orbaneja del Castillo (Burgos).*

Hem trobat aigua que desapareix secretament i que, en una embranzida potent, reapareix cabalosa. Hem trobat faig, alzinar i roure de fulla petita, que cobreixen els vessants. Hem trobat la petjada llunyana de l'home en els senders de les carboneres, hem trobat la memòria d'una guerra infausta en les trinxeres abandonades o en les tombes, ara recuperades per la memòria històrica i per fi, com no podia ser altrament, hem trobat aquest riu revinclant-se com una animal ferit i cercant la fugida.

EL RIU EBRE

Ja ens van dir de petits a l'escola que el riu Ebre neix a Fontibre (prop de Reinosa). Faré el recordatori: l'Ebre, el més cabalós de la xarxa fluvial de la península Ibèrica, recorre 6.500 km².

L'acció dels canvis climàtics, de l'aigua, del vent, dels processos càrstics dóna origen a aquests canyons en el temps del quaternari i el riu s'encaixona a 200 m de profunditat, tal com el coneixem a hores d'ara en aquestes terres.

L'EBRE LLAURA UN CANYÓ DE 23 KM DE LONGITUD I VAGAREJA ENTRE ESTRETS, GORGES I CINGLERES, S'ESTIMBA I RUGEIX

L'Ebre llaura un canyó de 23 km de longitud i vagareja entre estrets, gorges i cingleres, s'estimba i rugeix. Ja molt més tard trobarem aquest riu cabalós i tranquil (quan vol) fluint per Tortosa i el sud de Catalunya.

El riu és una serp sinuosa que avança entre els penya-segats.

1. EL CANYÓ DE L'EBRE (RUTA CIRCULAR)

Distància: 18 km. Durada: 5 h 30 min / 7 h

Si bé el riu Ebre està senyalitzat en tot el seu recorregut pel GR 99, hem intentat, per aquesta vegada, fugir dels indrets més amables i circular pels més forassenyats.

Comencem el nostre itinerari a Pesquera de Ebro, un poblet perdut, però no per això menys interessant, de la comarca de la Lora. Aquest serà el nostre quarter general i des d'aquí investigarem i coneixerem el nostre nou amic, el riu.

Travessem el poble i creuem el Puente de San Antonio, deixem l'ermita a l'esquerra i anem per la carretera durant 1 km. Més tard deixem a l'esquerra la carretera que va a Gallejones.

Veiem aviat la senyalització del GR 99, sender de l'Ebre, i el PRC 88, que indiquen un camí a la dreta. El sender conflueix en una pista de terra, anem a la dreta de nou i arribem a Cortigena.

Cortigena és un poble abandonat en el qual es veuen cases blasonades, record d'un passat

El caminant s'endinsa en la solitud del congost.

millor. Una figura esquiva volta per una casa. Ens diran més tard que és un alemany que es dedica a treballar les tècniques del xiatsu en els mesos d'estiu.

Deixem l'església a la dreta i continuem. Abandonem les últimes cases senyorials de la població i arribem a un petit prat que fa de mirador natural. La vista és extraordinària. El riu flueix a sota nostre com un llangardaix encaixonat.

Després d'anar una estona a camp obert deixem la pista i anem a Valdelateja. És tracta d'una llarga baixada. Enfront nostre contemplem el cim de Castro Siero amb les seves ermites de Santa Helena i Santa Centola.

Teulades vermelles, el pont sobre el riu Rudrón, un poble que es desertitza a l'hivern i una sorprenent acollida: la noia que porta el restaurant amb la seva parella és catalana i ens explica algunes coses del perquè va arribar fins aquí.

Travessem Valdelateja deixant l'església a la nostra dreta i continuem per un petit sender al costat del riu. Ens rodegen els penya-segats, girem a l'esquerra per una passarel·la de pedra i anem en direcció a la central elèctrica El Porvenir.

D'aquí ens esperen uns 4 km de sender que sembla selva. El riu discorre ara a la nostra dreta, i un cabirol s'esmuny, espantat, cap al bosc. El sender ens porta de nou a Pesquera de Ebro.

2. PESQUERA DE EBRO - ORBANEJA DEL CASTILLO

Distància: 13 km. Durada: 3 h 30/ 4 h

Després de creuar Pesquera de Ebro, i abans d'arribar al Puente de San Antonio, anem a l'esquerra pel carrer Major, deixem enrere diverses cases blasonades i trobem la indicació GR 99 i el PRC-Bu2, que senyalitzen cap a Orbaneja del Castillo. És un camí estret entre vegetació, on el riu queda a la dreta i, més enllà, el Barranco de las Calzadas.

Així arribem a un promontori, un mirador

sobre el riu, que ara deixarem per girar a l'esquerra. El terreny sense aigua es tornarà per un temps àrid i una mica monòton, però aviat arribarem a Turzo, amb més cases blasonades, una església amb porticada romànica i un taller d'espelmes.

Després de la visita anem cap a la dreta, ascendim a un promontori i canviem de vessant per arribar a la Venta de Orbaneja, al costat de la carretera. En pocs metres trobem tres tombes amb un monòlit, dedicades a víctimes de la repressió franquista. Es tracta de la fossa dels Nens. Els tres morts, menors d'edat, van ser assassinats després que els seus pares fossin *passejats*. El monument es contextualitza dins la campanya de recuperació de la memòria històrica i ens deixa un regust profundament amarg.

Més endavant veurem diverses cabanes de pastor i les cases derruïdes de l'Horca Menor. El camí davalla i contemplem en la llunyania Orbaneja del Castillo. És un magnífic conjunt de teulades vermelles i cases ben conservades sense presència de construccions modernes. Pel que sembla no ha passat el temps.

Per sobre de la població presideixen pinacles, ponts naturals i figures extravagants, tot fruit de la carstificació. És un dels conjunts naturals i arquitectònics més interessants de Castella i potser, al meu parer, de la península.

TONI SALA

El congost de Tornos es caracteritza per un pendent abrupte. A l'esquerra, les cases d'Orbaneja del Castillo, arrecerades a la balma.

TONI SALA

Visitarem la Cueva del Agua. Des d'aquí tenen la seva sortida natural les aigües subterrànies que provenen d'un aquífer situat en el subsòl. Tampoc marxarem sense contemplar les cascades i, si el cansament no ens abat, podríem seguir un PR que rodeja la població i s'acosta a les formacions càrstiques.

Podríem tornar pel mateix camí, però ja cansats, ho farem en un taxi que ens retornarà a Pesquera de Ebro.

ORBANEJA DEL CASTILLO ÉS UN DELS CONJUNTS NATURALS I ARQUITECTÒNICS MÉS INTERESSANTS DE CASTELLA I POTSER DE LA PENÍNSULA

3. EL CONGOST DE TORNOS

Distància: 12 km. Durada: 5 h

Sortim amb el cotxe de Pesquera de Ebro i en el primer encreuament es desviem en direcció a Tudanca. És un poble rodejat d'amples praderies, amb el riu amansit al costat que, fins i tot, permet el bany.

Decidim creuar el pont de ciment i anar a l'esquerra pel camí de les Carboneras. Anem una estona amb el riu a la nostra dreta i al cap de poc temps la sendera s'eleva i passa per un arc natural excavat a la roca.

Més tard anem pel camí foradat de la roca, on l'Ebre revincla a 200 m per sota nostre amb espectaculars vistes. Rememorem aquest pas, ruta natural dels carboners en la recollida de llenya per fabricar carbó vegetal, material emprat pels forns i en la indústria de les ferreries.

Ens sentim part del paisatge quan els rapinyaires sobrevolen no gaire lluny de la nostra presència. Quan arribem a un promontori que envolta l'esqueixada muntanya iniciem el descens.

Ara ens acullen els verds camps d'usurda i el riu torna a acompanyar-nos, el sender desapareix i es torna ple de bassals de fang, l'aigua amara el camí i aquest es fa perdedor. A la fi arribem a Ciudad de Ebro, traspassem el pont i tornem pel GR 85, que és molt més clar i igualment espectacular, i que ens transporta de nou a Tudanca.

4. ORBANEJA DEL CASTILLO - NUESTRA SEÑORA DEL EBRO

Distància: 16 km. Duració: 5 h

Arribem amb el cotxe a Orbaneja del Castillo, baixem a la carretera i busquem el pont que

travessa el riu i gira després a l'esquerra. A sobre nostre queda la població. Durant 5 km seguirem per un petit sender amable i ombrejat amb el riu a la nostra esquerra i marcat amb les senyals del GR 99.

Després d'una mica més d'una hora de camí arribem a Escalada. Es tracta d'un altre bonic i petit poble burgalès, on destaca l'església amb porxada romànica i alguna antiga i ben conservada casa senyorial, com la de los Gallo.

Després de visitar la població continua el GR 99, que avança cap a Quintanilla de Escalada, arriba a la carretera i segueix ara per una ampla pista cap a Pesquera de Ebro.

Aquesta pista, sempre amb el riu al voltant, ens deixarà a Nuestra Señora del Ebro, una ermita al costat d'extenses praderies on es pot descansar. L'ermita està documentada el 1244; al seu costat hi ha la casa de l'ermità, tot entre penyals, muralles de pedra, rapinyaires i, evidentment, la presència del riu.

Si seguim endavant confluirem amb el sender que ve de Valdelateja, i més tard trobarem la central elèctrica i el sender pel qual ja varem caminar el primer dia i que ens portarà a Pesquera de Ebro.

EL MONUMENT NATURAL D'OJO GUAREÑA

Incloem, pel seu gran interès naturalístic, el monument natural d'Ojo Guareña, malgrat que no varem recórrer cap dels diversos senders que hi ha per explorar-lo; però que el varem visitar, en canvi, com a turistes.

Ojo Guareña és un famós complex càrstic reconegut mundialment, ubicat al municipi de Merindad de Sotoscueva, el segon més gran d'Espanya, amb gairebé 110 km de desenvolupament, i un dels vint sistemes càrstics més gran del món.

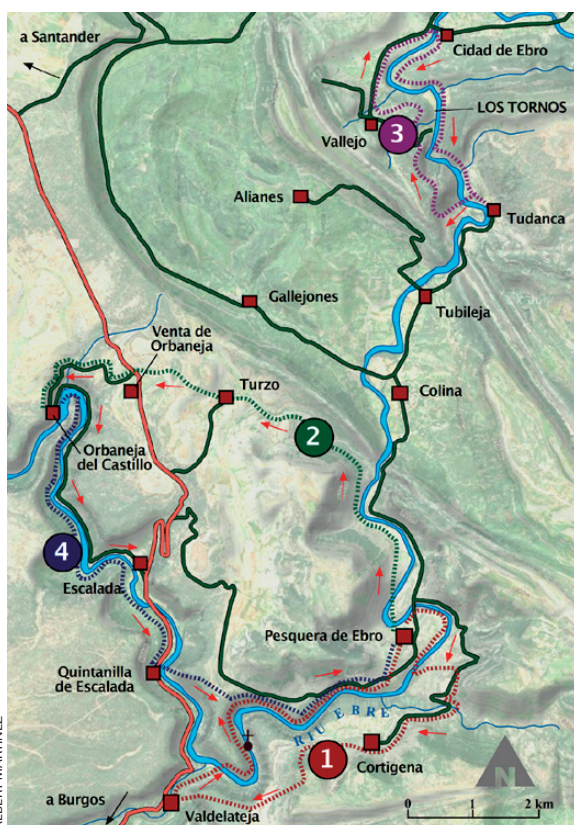
L'única caverna visitable (per al turista o excursionista) és la cova i ermita rupestre de San Bernabé, tallada a la roca, plena d'estalactites i estalagmites. Més avall hi ha el Sumidero del río del Guareña, on el riu s'introdueix en aquest famós ull i dona lloc al complex d'avencs, rius i llacs subterranis conegut com *Ojo Guareña*. Aquest complex no només és important per les formacions geològiques, sinó també per l'arqueologia, la fauna cavernícola i per la investigació científica i espeleològica.

El centre de interpretació d'Ojo Guareña, entre altres coses, ofereix informació sobre onze recorreguts senyalitzats a peu.

Eremitori rupestre de San Bernabé a Ojo Guareña.

Pàgina anterior: L' Ebre avança imparabile pel congost de Tornos.

PER SABER-NE MÉS

LLIBRES RECOMANATS

- Camino Natural del Ebro GR 99. Ministerio de Medio Ambiente.
- LÓPEZ COBO, JOSÉ. *Los cañones del Ebro: la mejores excursiones*. Madrid: El Senderista, 2009.
- RIVERO, ENRIQUE DEL. *Rutas y paseos por Tierras de Burgos II*. Burgos, 1996.

INTERNET

- www.turismoburgos.org

ISTOCKPHOTO

Santuari de Núria.

L'exili de la Mare de Déu de Núria (1936-1941)

Per **Manuel Castellet**

*Mare Nostra, a Vós vingué
la persecució odiosa i
més, àngels del Paradís
us treien a ball encís
de vostra llar amorosa.*

*Mà sagrada us colgarà
a la roca empedreïda,
vostre rostres adorarà
i quan l'isard passarà...
plorarà la despedida.*

*A la terra forastera
necessitareu mercè,
de catalans que us aimessin
que amb fort valor treballassin
per tenir-vos a recer.*

Aquestes tres estrofes, extretes de la poesia «Maria, adéu-siau», foren escrites per Mercè Pujadas i Botey (1880-1972) el mes de setembre de 1936 a Ginebra, quan la imatge de la Mare de Déu de Núria arribà a aquesta ciutat suïssa després d'un mes i mig d'un viatge singular i de travessar clandestinament dues fronteres.

Amb aquest article volem donar a conèixer

exhaustivament els detalls d'un viatge tan excepcional i, al mateix temps, retre homenatge a tots aquells que intervingueren en la salvaguarda d'aquesta preuada imatge, als quals recordarem en la nostra narració. D'entre ells, un record i un reconeixement sincer a Mn. Bonaventura Carrera i Fillet i al Sr. Manuel Carreras i Martí, que foren els planificadors i els executors d'aquest viatge a l'exili.

*Imatge de la
Verge tal com
era el 1936.*

NÚRIA, MUNTANYA I ESPIRITUALITAT

Quan un muntanyenc parla de Núria, no es refereix exclusivament al santuari o al seu entorn immediat, ni tampoc a la vall que porta les aigües fins al riu Freser, sinó a un conjunt de muntanyes, valls i torrents que van des del cim del Torreneules a l'est fins al Puigmal a l'oest, i des de les parts altes de la Cerdanya, ara en territori francès, al nord fins a Queralbs o Ribes de Freser al sud. Aquest és l'àmbit geogràfic que identifiquem amb el nom genèric de Núria.

Núria, en aquest sentit ampli del terme, és, sens dubte, un dels indrets naturals més singulars del nostre país, que, al mateix temps, constitueix un referent històric, religiós i cultural. Des de l'inici de l'excursionisme català, l'afany per pujar als cims de la regió o per esquiar-hi ha anat acompanyat de moviments d'espiritualitat a l'entorn del santuari i, molt especialment, de la imatge de la Mare de Déu.

L'origen del nom –que apareix en documents antics com *Annúria*– és preromà i podria haver significat 'ric en aigües', encara que altres etimòlegs afirmen que podria venir d'Anúgria, que significaria 'ric en pastures', o de Nur, que en les llengües semítiques vol dir 'llum'. Certament Núria és ric en aigües, ric en pastures i ric en llum. Les aigües provenen dels torrents de les comes del Clot, de Noucreus, de Noufonts, d'Eina, de Finestrelles i de la coma de l'Embut. Les pastures estan ja documentades des del segle XI quan Guillem de Cerdanya autoritzà el monestir de Ripoll a pasturar-hi bestiar; unes pastures que foren objecte de transacció entre comtes i monestirs. I a la vall, ben oberta, li escau el nom de vall de la llum, vall lluminosa.

Les muntanyes que circumden Núria són de les més altes dels Pirineus orientals: d'est a oest Torreneules (2.711 m), Coma del Clot (2.726 m), Fontnegra (2.722 m), la Fossa del Ggant (2.801 m), Noucreus (2.799 m), Noufonts (2.861 m), Eina (2.786 m),

Finestrelles (2.829 m), Segre (2.848 m) i Puigmal (2.910 m). Tanmateix, però, al llarg de la història han estat sovint franquejades per connectar el nord, la Cerdanya, amb el sud, el Ripollès, essent el pas més freqüentat per a aquesta connexió el camí que passa pel coll de Finestrelles (2.590 m), que jugarà un paper essencial en el relat de l'exili de la imatge de la Mare de Déu de Núria.

El pas de vianants i de pastors propicià que a mitjan segle XII s'hi construís ja un hospital (és a dir, una hostatgeria) amb una capella dedicada a Santa Maria, el *Domus Hospitalis S. Mariae de Annuria*. Aquests hospital i capella inicials s'anaren transformant fins a la configuració actual, transformació que ha voltat sempre a l'entorn de la imatge de la Mare de Déu, de la qual es té notícia des de final del segle XI, quan, segons paraules de Mn. Francesc Marés en el seu llibre *Història i miracles de la sagrada imatge de Nostra Senyora de Núria*, de l'any 1665, «un toro briós, de pèl vermell i color diferent dels demés altres i de major grandària que ningú d'ells» obrí l'entrada de la cova de Sant Gil. Allà, sempre segons la llegenda, un pastor hi trobà la imatge de la Verge amb una creu, una olla i una campana. La imatge actual, protagonista principal del nostre relat, és una talla de noguera dels segles XII o XIII de 56 cm, entronitzada amb el nen de 31 cm assegut damunt del genoll esquerre de la seva mare, que Josep Maria de Sagarra va descriure com «petita i fosca com un gra de pebre» (José Luis Infesta, *La vall de Núria*, editorial Columna, 1998).

Segons cita Cèsar August Torras –que fou president del Centre Excursionista de Catalunya– en la seva *Guia de la vall de Ribes*, de l'any 1902 (editada pel CEC), visitaven el santuari una mitjana de

18.000 pelegrins a peu i 3.000 a cavall, xifres que, atesa la massa de població de l'època, són molt elevades. No és d'estranyar, doncs, que el juliol de 1936, quan esclatà la guerra, s'hagués reunit a Núria un nombrós grup d'estiuejants, visitants i pelegrins que temeren per les seves vides. A l'evacuació de la imatge de la Verge

NÚRIA, EN AQUEST SENTIT AMPLI DEL TERME, ÉS, SENS DUBTE, UN DELS INDRETS NATURALS MÉS SINGULARS DEL NOSTRE PAÍS, QUE, AL MATEIX TEMPS, CONSTITUEIX UN REFERENT HISTÒRIC, RELIGIÓS I CULTURAL

cap a Cerdanya, que tot seguit narrarem, s'hi afegí, doncs, la d'un grup divers integrat per 34 persones.

El relat de l'exili de la Mare de Déu de Núria que ve a continuació, recull de forma fidedigne els mecanoscrits de Manuel Carreras: «Història i ruta que seguí la Verge de Núria a l'esclatar la revolució el dia 20 de juliol de 1936» (datat el 22 de setembre de 1936 a Ginebra) i «Història de la Mare de Déu de Núria (1936-1941)», «El calzer del segle XIII», «Els pastors de Núria (1925-1927)» (datat el 27 de maig del 1982 i dirigit al bisbe d'Urgell Joan Martí Alanís). He d'agrair la seva filla, Núria Carreras Patxot, que m'ha proporcionat els textos i documentació i ha revisat curosament aquest article.

IGNASI CANALS (AFCEC)

El santuari de Núria a la dècada de 1930.

22 A 23 DE JULIOL DE 1936. LA TRAVESSA DE NÚRIA A LA GUINGUETA D'IX

En els dies de l'inici de la guerra civil, el 18-19 de juliol de 1936, Núria era ple dels habituals visitants estiuencs i d'altres que hi eren ocasionalment, els quals en ésser suspès temporalment –la temporalitat la desconeixien aleshores– el servei del cremallera, s'alarmaren

MN. VENTURA SUBSTITUÍ LA IMATGE DE LA VERGE AL CAMBRIL PER UNA DE SANT JOAN AMB VESTITS DE MARE DE DÉU

davant del perill de quedar aïllats, en ésser aquest mitjà l'únic transport possible de subministrament d'aliments i d'evacuació de persones. Intuïen, a més –fonamentadament– que una columna de milicians arribaria aviat i cometrien nombrosos excessos com incendiar l'església i destruir capelles i altars. La imatge romànica de la Mare de Déu hauria estat un dels principals objectius.

Mossèn Bonaventura Carrera –li deien mossèn Ventura– era aleshores el capellà custodi del santuari i Manuel Carreras tenia casa a Sallagosa; i per anar de Núria a Sallagosa només cal pujar un desnivell de 600 m fins al coll de Finestrelles i descendir pel vessant nord de la muntanya. Així fou com el 22 de juliol a primera hora de la tarda Mn. Ventura substituï la imatge de la Verge al cambril per una de Sant Joan amb vestits de Mare de Déu, la carregà a la motxilla i emprengué el camí cap a la Cerdanya. (És més que probable que al vespre, després del rosari, els fidels que pujaren al cambril a adorar la imatge s'adonessin del canvi, però aquesta informació no es difongué.)

Un cop que fou al coll de Finestrelles no va voler córrer el risc de baixar la imatge a la Cerdanya, ja que aquells anys governava a França el Front Popular i ell no sabia com podien

reaccionar, portant com portava una peça d'art de gran valor passada clandestinament. Va enterrar la imatge a prop de Font de Segre amb la intenció de recollir-la ell o algú altre l'endemà, seguí a peu fins a Er i des d'allà amb cotxe fins a la Guingueta d'Ix (Bourg-Madame) a casa de Jacques Molas Sauquet. A les 10 de la nit, Mn. Ventura i en Jacques Molas, arribaven a Sallagosa a casa d'en Manuel Carreras. Així ho explica el propi Carreras:

El mateix dia a les 10 de la nit va comparèixer a casa nostra a Sallagosa acompanyat d'en Jacques Molas Sauquet i d'uns amics de Tàrraga, i aleshores em va contar tot el què acabo d'escriure i em va entregar un plànol del lloc on havia enterrat la imatge, que va anomenar *El clot de la Verge* –on la Verge va passar la nit del 22 al 23 de juliol– a fi que si li passava quelcom, jo quedés encarregat d'anar-la a buscar.

Manuel Carreras (1907-1992), gran muntanyenc, soci del Centre Excursionista de Catalunya des del 1925, estava passant l'estiu a la casa que tenien a Sallagosa amb la seva muller Concepció Patxot i Rabell (1905-1962) i els seus fills quan esclatà la guerra. Núria Carreras Patxot, que m'ha animat a escriure aquest article, tenia aleshores 4 anys. Carreras era un enamorat de la Cerdanya i de Núria, com ho mostra el pedró dedicat a la Verge de Núria que va fer construir a Sallagosa a la carretera de Llo, o sigui al camí d'anar al santuari pel coll de Finestrelles. Un pedró que, posteriorment, ell donà al poble i que encara es conserva.

Però mossèn Ventura, a més de protegir la imatge de la Verge, es proposava oferir als estants de Núria la possibilitat de passar també a la Cerdanya. Mentre descansava, Carreras i

El pedró de Sallagosa dedicat a la Mare de Déu de Núria.

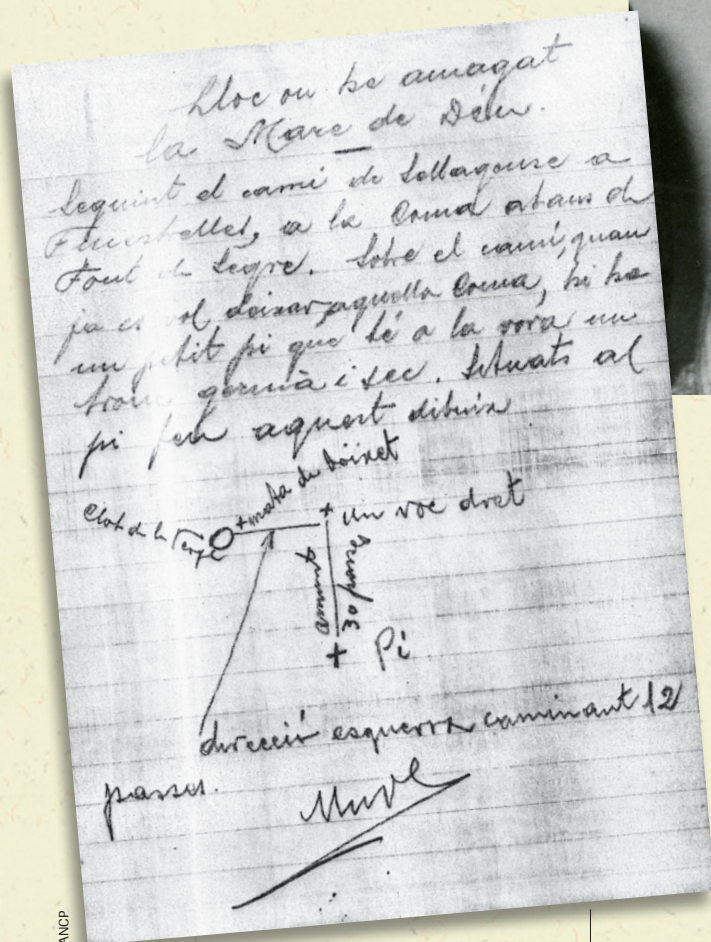

un amic seu, Rigola, anaven a Llo per cercar els animals que farien falta l'endemà. A les 2 de la nit, mossèn Ventura i Jacques Molas reprenien el camí cap a Núria; Molas es quedà al coll de Finestrelles i el mossèn arribava a Núria a les 7 del matí per comunicar que els que volguessin passar la frontera serien guiats fins a Llo, on trobarien amics que els acollirien.

Passaren un total de 34 persones que «emprenien el camí en petits grups, des de senyores ja grandetes a criatures de mesos. Hi havia la família de Miquel Font amb tota la mainada, així com la família del Dr. Soler Terol, la germana d'aquest, Sra. vídua de Sagarra, amb les seves filles, Mn. Josep (organista de Núria) i un

Manuel Carreras.

Dibuix de Mn. Ventura d'allà on la va enterrar.

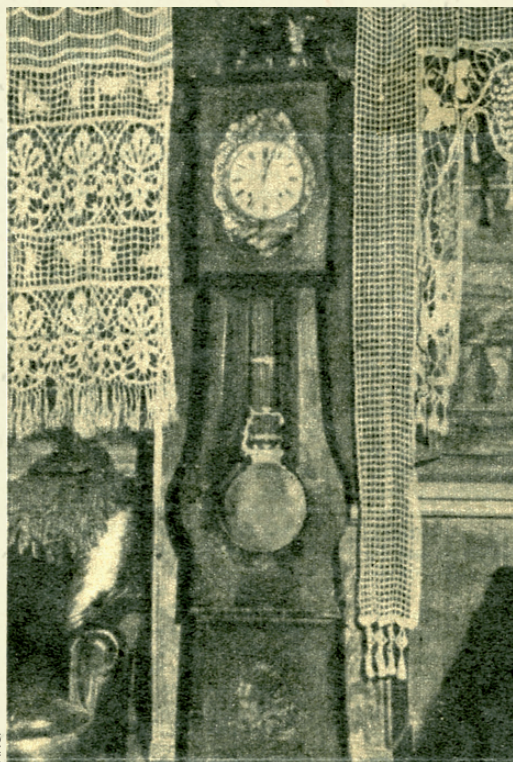
grup de jesuïtes, entre ells els PP. Trullàs i Comes, el germà Ragull i altres que no recordo els noms». Mentrestant, Mn. Ventura es va avançar cap el coll de Finestrelles i amb Jacques Molas descolgaven la imatge i refeien el camí de la vigília fins a la Guingueta d'Ix, on la marededéu restà amagada a la caixa d'un rellotge a casa dels Molas Sauquet fins l'11 d'agost.

El rescat de la comitiva l'efectuaren Carreras, Rigola i Josep M. Arajol, que s'uniren als traginers que havien contractat a Llo i, després d'una ascensió d'uns 900 m de desnivell, trobaren els exili-

ats a les 5 de la tarda prop de Font de Segre. Diu Carreras:

Eren les 9 del vespre que tots estaven a casa nostra i allí amb tranquil·litat varen poder refrescar i menjar alguna cosa mentre fèiem gestions al poble per poder-los allotjar en diferents cases; una bona part va quedar-se a casa nostra però d'una manera no pas molt confortable, ja que els pobres jesuïtes i altres dormien sobre la palla que un veí va portar-nos omplint dues habitacions que teníem buides.

LA IMATGE DE LA MARE DE DÉU
HAVIA DESAPAREGUT DE NÚRIA
ABANS QUE HI ARRIBESSIN ELS
PRIMERS MILICIANS QUE DESTRUÏREN
BONA PART DEL SANTUARI.

Relloige de casa els Molas Sauquet a la Guingueta d'Ix on fou guardada la Verge.

11-12 D'AGOST DE 1936.

DE LA GUINGUETA D'IX A PERPINYÀ

Durant els primers dies d'agost es produí un intens moviment de catalans del sud a la Cerdanya mal dita francesa, cosa que començà a neguitejar a les autoritats franceses que consideraren que havia arribat el moment de prendre mesures en tota la zona fronterera.

Això coincidí amb un rumor que anà prenent categoria de notícia: la imatge de la Mare de Déu havia desaparegut de Núria abans que hi arribessin els primers milicians que destruïren bona part del santuari. Mentrestant, Mn. Ventura s'havia instal·lat a Planès, un petit poblet de muntanya a 1.500 m d'altitud, a prop d'Eina, que aleshores comptava amb uns 80 habitants, a casa del seu amic Guillaume Basso per passar més desapercebut. Les seves anades i vingudes pels camins que menen a Núria per trobar els pastors que li proporcionaven notícies de la situació a l'altra banda de la frontera i el proveïren de bona part de la seva roba, començaren a associar-se amb la desaparició de la imatge, fet al qual hi contribuïren els freqüents viatges de mossèn Ventura a Perpinyà per visitar el canceller del Bisbat, monsenyor Albert Roger.

L'11 d'agost, trobant-se Mn. Ventura a Perpinyà, es presentaren a casa d'en Basso els gendarmes de Montlluís, preguntant simultàniament per la marededéu i pel mossèn, ja que l'endemà havia d'arribar el prefecte de Perpinyà per prendre mesures d'ordre per tota la frontera –el moviment de catalans d'un a l'altre costat de la frontera era constant– i els calia saber on era la imatge que estava fent parlar tant i, si era a la Cerdanya, calia treure-la tot seguit.

Basso decidí anar amb els gendarmes cap a Perpinyà –recollint a Montlluís el carnisser, que els feu de xofer– i allà es reuniren amb Mn. Ventura i el canceller. La decisió de com procedir amb la imatge fou unànime: calia treure-la de la Cerdanya i allunyar-la com més millor de la frontera amb Espanya. Diu Manuel Carreras sobre aquest nou trasllat:

Per fi es determinà de tornar cap a Cerdanya afegint-hi com passatger mossèn Ventura. Una

panna del cotxe els va parar a Montlluís mateix i el brau carnisser no se'n feu –com diuen al Roselló–, deixà la seva *vutura* i agafà la camioneta. Els gendarmes aprofitaren per prendre armes i municions abans de continuar el viatge. A les dues de la matinada trucaven a casa i només la cuinera els sentí i vingué a despertar-me. Vaig rebre allí Mn. Ventura i en Basso que de moment me varen desconcertar.

Mentre jo em vestia, en Basso va anar a buscar el meu cotxe al garatge i tots plegats anàrem cap a Bourg-Madame. A l'arribar al primer pont (o sia el del Segre) els gendarmes em feren aturar, car no volien ni saber on estava la imatge i jo em vaig esperar amb ells dos que Mn. Ventura i en Basso tornessin amb la imatge embolicada en un drap blanc [...]

Eren les tres i mitja quan tornàvem a ser a casa amb els gendarmes i la santa Verge de Núria. A la plaça de Sallagosa encara hi havia el bon carnisser dintre la seva camioneta, que esperava per si podia fer-nos algun servei. Recordaré sempre amb emoció com aquell home demanà per veure la imatge [...] amb aquella fe que sols se trobava abans en el cor dels pastors nuriens [...] quan Núria era la vall voltada de soledats, quan era el que havia de ser dintre de la rudesia dels pastors.

Després d'aquesta escena entenedridora, encara ens esperava una altra escena semblant però d'un caire diferent. Al passar per Montlluís camí de Perpinyà, on anàvem a deixar la imatge, els gendarmes volgueren ensenyar la Verge a les seves mullers. Aquella família de gendarmes que mai no deuen posar el peu en una església, vingueren fins el nostre cotxe, veieren la Verge, la besaren [...] i eren dones de gendarmes!

La comitiva arribà a tres quarts de 6 del matí del dia 12 a la casa de monsenyor Roger, que tot seguit sortí al balcó per donar-los la benvinguda. Manuel Carreras tornava a ser a casa seva a les 9 del matí i malgrat l'estranyesa de veure'l arribar amb cotxe a aquella hora, ningú s'assabentà de què havia passat aquella nit. Abans, en passar per Oleta, els gendarmes aprofitaren per informar els seus superiors d'allò que havien fet aquella nit, ja que havien sortit de llur demarcació per iniciativa pròpia.

Pocs dies li quedaven a la marededéu d'ésser en terres de parla catalana. Exactament dues setmanes després, emprendria el darrer tram del seu llarg viatge.

Maria Pujadas amb la Verge embolicada en el vaixell que la portà a Hautecombe.

26 D'AGOST A 1 DE SETEMBRE. DE PERPINYÀ A SUÏSSA

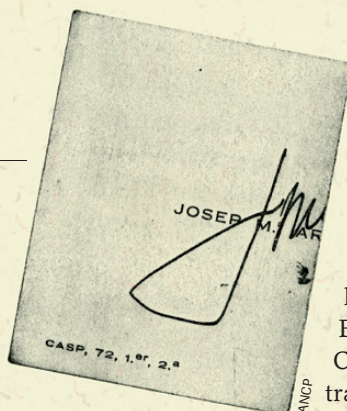
Com que el canceller del Bisbat de Perpinyà-Elna era mal vist per la gent del Front Popular, traslladaren la imatge a l'Escola Sant Joan, al nº 2 del carrer de Raspail, on vivia el rector del seminari, Mn. Joseph Taillade(1), per restar-hi uns dies fins la seva marxa a Suïssa. Mentrestant, Manuel Carreras i el canceller estudiaren el millor camí, consideraren que era prudent fer un trasllat provisional a l'abadia d'Hautecombe i així ho acordaren amb el seu abat, amic de monsenyor Roger.

Hautecombe és una magnífica abadia, primer cistercenca i des del 1922 benedictina, construïda el segle XII i totalment reformada el

(1) Dades facilitades per Ramon Sala i Joan Becat, professors de la Universitat de Perpinyà.

La targeta tallada de Josep M. Arajol.

XIX, situada en un contrafort de la riba occidental del llac Bourget al municipi de Saint-Pierre-de-Curtille, a prop d'Aix-les-Bains. Allà hi arribà la marededéu el 27 d'agost a les 10 del matí en el vaixell que travessa el llac, de la mà de Maria Pujades –muller de Josep M. Arajol i germana de Mercè Pujades, amb el poema de la qual hem començat l'article. La vigília, el 26 al vespre, just al moment de sortir el tren, monsenyor Roger lliurava la imatge a un grup que anava a Ginebra, integrat per Manuel Carreras

amb la seva família i Rafael Patxot amb la seva esposa –que a principi d'agost havien pogut escapar de la masia Mariona al Montseny i arribar a Sallagosa– i per Josep M. Arajol amb la seva muller i la seva cunyada, que anaven a Torí. Els Arajol acceptaren l'encàrrec de Carreras de baixar a Aix-le-Bains, travessar el llac i dur la imatge fins a Hautecombe, on ell la recolliria al cap de pocs dies.

Foren ben atesos pel pare Salvador, d'origen català, segons explica Arajol a Carreras en una carta que acaba així:

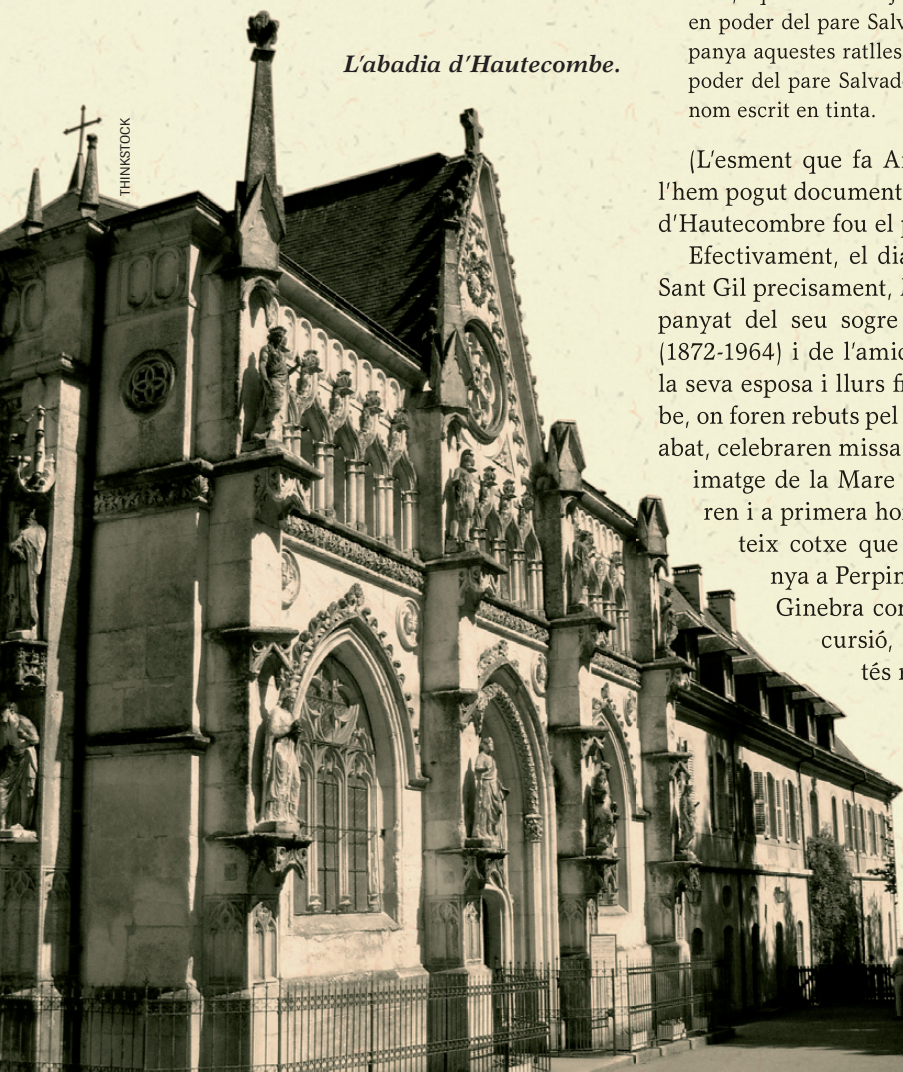
Jo no he vist el pare Maler i a més, per major seguretat i per si aquest senyor no hi fos quan hi anés, aquí va una tarja meva, quina meitat queda en poder del pare Salvador i l'altra meitat acompanya aquestes ratlles. En la mitja tarja meva en poder del pare Salvador hi ha al darrera el meu nom escrit en tinta.

(L'esment que fa Arajol del pare Maler no l'hem pogut documentar; de 1922 a 1941 l'abat d'Hautecombe fou el pare Bernard Laure.)

Efectivament, el dia 1 de setembre, dia de Sant Gil precisament, Manuel Carreras, acompanyat del seu sogre Rafael Patxot i Jubert (1872-1964) i de l'amic Francis Gauthier amb la seva esposa i llurs fills anaren a Hautecombe, on foren rebuts pel pare Salvador i pel pare abat, celebraren missa a la capella on tenien la imatge de la Mare de Déu de Núria, dinaren i a primera hora de la tarda, en el mateix cotxe que l'havia duta de Cerdanya a Perpinyà, la imatge arribava a Ginebra com si tornessin d'una excursió, sense que ningú sospités res a la duana.

La primera nit la imatge la passà a l'hotel on estava allotjada tota la família i l'endemà Carreras i Patxot la dipositaren en una caixa de l'oficina del nº 2 de la plaça Bel-

L'abadia d'Hautecombe.

Air (2) del Crèdit Suisse, on hi romangué un any llarg, quan en ocasió del trasllat de la família Carreras a Lausana, la imatge fou dipositada en una caixa d'una oficina de la Union des Banques Suisses d'aquella ciutat. En tots dos casos, Manuel Carreras féu poders notariats en favor de mossèn Ventura. En el darrer trasllat de la família Carreras a Friburg, coincidint més o menys amb el retorn definitiu de Mn. Ventura a Catalunya, la imatge fou duta al palau episcopal, on el bisbe Marius Besson va fer-se responsable de la seva custòdia.

Aquesta història hauria d'acabar l'any 1941, com diu el propi Carreras: «Allí va quedar fins el dia 19 de gener de 1941, que havent rebut un telegrama de l'Estalrich dient que venia l'endemà a buscar la Imatge de la part del Sr. Bisbe de la Seu, li vaig entregar com és natural amb una certa recança». L'esmentat Estalrich era Joan Estalrich i Artigues (1896-1958), director de la Fundació Bernat Metge de 1923 a 1958 (3), exiliat a París durant la guerra, però no ho hem pogut documentar. Casualment, aquell

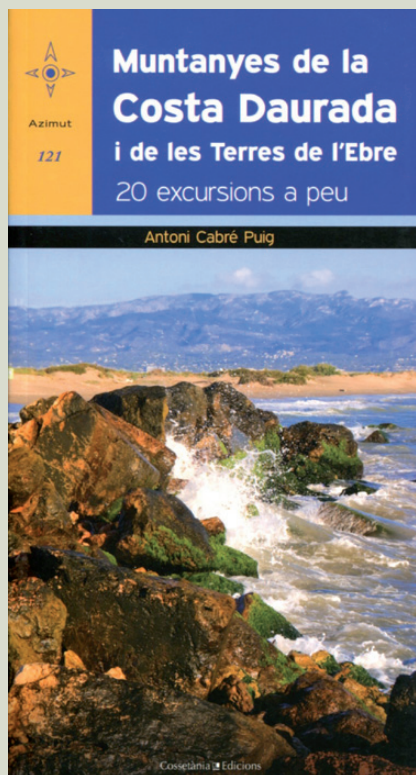

any 1941 no hi havia bisbe a la Seu en quedar vacant la plaça l'any 1940 en morir el bisbe Justí Guitart i Vilardebó i no ésser nomenat nou bisbe Ramon Iglesias i Navarri fins al 1943. Qui comissionà Estalrich fou el vicari popular Ricard Formesa i Puigdemasa.

Tanmateix, però, la Mare de Déu de Noya segueix present a Suïssa: a Friburg, Rafael Patxot n'encarregà dues rèpliques gairebé impossibles de distingir de l'original i, d'acord amb el bisbat d'Urgell, retornà a Catalunya la imatge original, una rèplica restà al palau episcopal de Friburg i l'altra quedà com a record per a la família i avui gaudeix de la pau i tranquil·litat del bonic poble de Saint-Barthélemy, al cantó de Vaud, a casa de Noya Carreras Patxot.

(2) Informació facilitada per la Bibliothèque de Genève.

3) Informació confirmada per Manuel Jorba, professor de la Universitat Autònoma de Barcelona.

20 excursions per les muntanyes meridionals de Catalunya

De l'estimació d'Antoni Cabré per la muntanya tarragonina sorgeix aquest recull de vint excursions a peu per les muntanyes que envolten la Costa Daurada i també les terres de l'Ebre.

En aquest llibre trobareu uns textos acurats i uns esquemes exactes per facilitar els recorreguts descrits per les comarques d'aquestes regions.

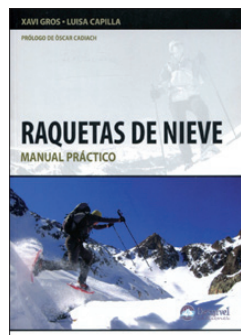
S'inicia el llibre amb una passejada pel Montmell, al Baix Penedès. De l'Alt Camp hi figuren dues excursions a prop del monestir de Santes Creus. A la Conca de Barberà hi destaquen dos llocs poc coneguts: Vallespinosa i el santuari de Sant Magí de Brufaganya. Pel Baix Camp l'autor descriu un circuit que discorre pel terme d'Alforja. Les excursions pel Priorat tenen origen en els pobles de Marçà, de Capçanes, d'Ulldemolins, de la Vilella Baixa i del Lloar. A la Ribera d'Ebre, l'autor ha ressaltat dos circuits: un per la Torre de l'Espanyol i l'altre per la rodalia de Vandellòs. Pel Baix Ebre recorren les caminades de la serra de Cardós, de la serra del Boix i dels voltants de Benifallet. Dues excursions seleccionades de la Terra Alta: la serra de Pàndols (escenari de la batalla de l'Ebre) i el tossal d'en Grilló. I per acabar aquesta selecció, descobrim una pujada al Montsià pel poble de Freginals.

Aquesta guia, doncs, pretén divulgar els encants d'aquest territori, les excursions més interessants i els llocs més emblemàtics.

Carles Olmedo

Muntanyes de la Costa Daurada i les terres de l'Ebre
Antoni Cabré Puig

Valls: Cossetània Edicions, juny del 2011

Sortides hivernals amb raquetes

Les caminades amb raquetes, com a forma de progressió damunt la neu, estan vivint actualment una època daurada. Un esport tranquil i a l'abast de tothom.

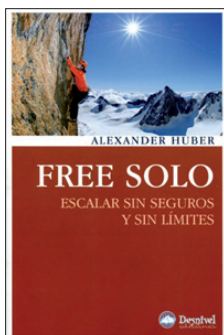
Raquetas de nieve. Manual práctico
Xavi Gros i Luisa Capilla
Madrid: Desnivel,
novembre del 2011

La primera guia de les muntanyes d'Ipar Euskal Herria

Inclou cinquanta rutes d'ascensions i travesses circulars pels cims més emblemàtics.

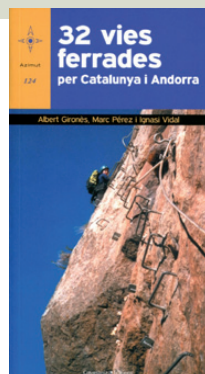
Montes de Iparralde
Gorka López
Bilbao: Sua Edizioak,
octubre del 2011

L'escalada en la seva forma més pura

L'aventura de pujar per una paret en solitari, sense cordes ni arnès, sense cap mena d'assegurança, en el més pur enfortament entre l'home i la muntanya.

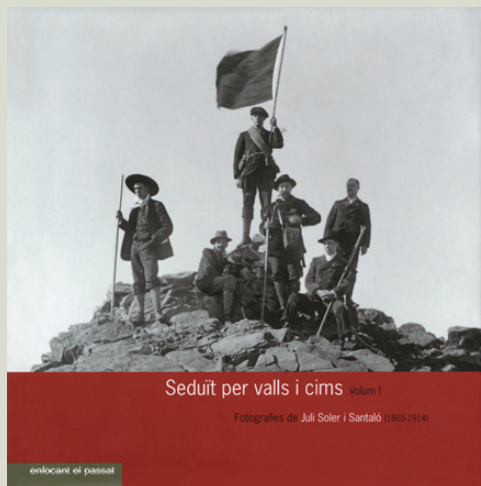
Free solo. Escalar sin seguros y sin límites
Alexander Huber
Madrid: Desnivel,
novembre del 2011

Entre l'excursionisme i l'escalada

Aquest volum descriu 32 itineraris a Catalunya i Andorra, de diferents nivells de dificultat i recorregut.

32 vies ferrades per Catalunya i Andorra
A. Gironès, M. Pérez i I. Vidal
Valls: Cossetània Edicions,
octubre del 2011
(Azimut, 124)

Seduit per valls i cims. Volum I
Fotografies de Juli Soler i Santaló (1865-1914)
Francesc Roma i Ramon Barnadas
 Barcelona: CEC-Prames, 2011

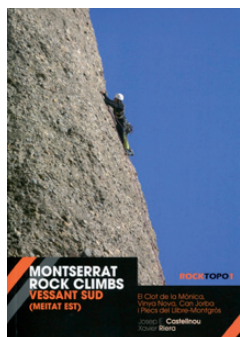
Les fotografies de muntanya de Juli Soler i Santaló

Aquest llibre recull nombroses fotografies del paisatge i de diversos aspectes de la vida quotidiana d'un munt d'indrets del Pirineu català (una part important d'aquest primer volum està dedicada a la Vall d'Aran), i també d'arreu de Catalunya, de Mallorca i d'Andorra, fetes per qui va ser un dels iniciadors de l'excursionisme d'alta muntanya a Catalunya. Algunes d'aquestes fotografies han estat peces clau en obres tan importants com la *Geografia Comarcal* de Carreras i Candi i per il·lustrar articles del *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*.

Tot i no ser fotògraf professional, Juli Soler i Santaló tenia bons coneixements tècnics. «Les imatges demostren que es va enfrontar amb èxit als ambients més variats, ja fossin exteriors assolellats, ennuvolats, amb neu o boscosos; personatges en entorns diversos; interiors d'esglésies poc il·luminats; o objectes artístics de factura variada», diu Ramon Barnadas, coautor del llibre.

Aquest llibre és el segon volum de la col·lecció «Enfocant el passat», una iniciativa conjunta del Centre Excursionista de Catalunya i l'editorial Prames. La col·lecció constarà d'uns quinze llibres que recolliran una selecció de les nombroses imatges de l'Arxiu Fotogràfic del CEC, la major part de les quals no han estat publicades fins ara. Els documents d'aquest arxiu il·lustren amb detall l'extraordinària evolució que ha experimentat la societat catalana des del 1860 ençà. Actualment aquest arxiu aplega unes 400.000 imatges de tot el món.

Daniel Romaní

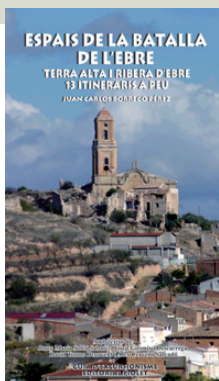
El millor conglomerat de Montserrat

Una selecció de vies d'escalada de la meitat est de Montserrat sud.

Montserrat Rock Climbs. Vessant Sud (meitat est)

Josep E. Castellnou i Xavier Riera

Valls: Cossetània Edicions, novembre del 2011
 (Rocktopo, 1)

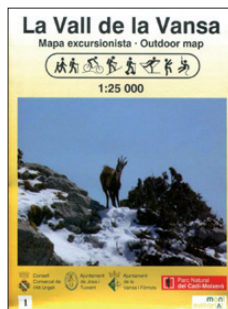

Els indrets de la batalla de l'Ebre

13 excursions a peu per conèixer els llocs i l'ambient on es va desenvolupar la famosa batalla de l'Ebre.

Espais de la batalla de l'Ebre. Terra Alta i Ribera d'Ebre, 13 itineraris a peu

Juan Carlos Borrego
 Barcelona: Piolet, desembre del 2011

Nou mapa de la vall de la Vansa (Alt Urgell)

60 itineraris proposats en un nou mapa excursionista amb recorreguts de senderisme, BTT, barranquisme i excursions hivernals amb raquetes i esquís.

La vall de la Vansa
Salvador Sala Oliveras
 Vic: Mont Editorial, juliol del 2011

La ruta de Picasso a Gòsol

Aquest mapa excursionista reproduïx el trajecte que va fer Pablo Picasso a peu l'any 1906 per arribar al poble de Gòsol i marxar-ne, un recorregut de 58 km i un desnivell de 2.670 m.

Camí de Picasso
 Granollers: Editorial Alpina, 2012

ANDES

PATAGÒNIA

Torre Egger (2.685 m)

Nova via

Els noruegs Bjorn-Eivind Aartun i Ole Lied obren en dos dies una important via a la cara sud. De fet, la part original són els darrers 350 m de recorregut; els primers 600 m corresponen a la **via Americana**, fins al coll Egger-Torre. La cordada inverteix el primer dia per situar-se en l'esmentat coll, on bivaquen. La part nova supera una descomunal continuïtat de plaques verticals de glaç adossades a la paret, un dels desafiaments més originals i estètics mai aconseguits en aquestes muntanyes. **Venas Azules** (6b+/A1/A16). Desembre del 2011.

Poincenot (3.002 m)

Nova via

Els nord-americans Joel Kauffman, Jens Holsten i Mikey Schafer obren una via a la cara sud-oest en estil alpi i tres dies de feina: **The Rise of the Machines** (5.11 i A2 / 900 m de recorregut). Desembre del 2011.

La trilogia del Cerro Torre:
Torre, Egger i Standhardt.

MICK FOWLER

HIMÀLAIA I KARAKORAM

HIMÀLAIA: KAPTHANG RANGE

Gojung (6.310 m)

Nova via

Mick Fowler i Dave Turnbull ens regalen un altre recital de gran alpinisme amb el triplet: nova via, cim verge i travessa del cim. L'estil alpi no cal ni esmentar-lo amb personatges com aquests. L'objectiu ha estat el Gojung (també conegut per *Mugu Chuli*), una muntanya situada en una zona pràcticament inexplorada de l'oest del Nepal, a la frontera amb el Tibet, concretament a la vall de Kajichuwa.

Els britànics obren l'evident corredor central de la cara oest, de vora 1.000 m de desnivell i acotat ED, amb quatre dies d'escalada. Una vegada al cim els sorprèn el mal temps, cosa que en complica el descens, que efectuen seguint l'aresta nord i passant per un altre cim de 6.264 m. Tres

Cara O. del Gojung.
L'itinerari dels britànics segueix el corredor central.

dies més fins a la glacera on tenen el camp base. Octubre del 2011.

KARAKORAM: BALTORO MUSTAGH

Gran Torre del Trango (6.286 m)

Nova via

Una cordada femenina, formada per les ucraïneses Marina Kopteva i Anna Yansinskay i la russa Galina Chibitok, obre una macrovia de 2.500 m de recorregut a la cara NO. Les mosses aquestes no s'estan de res i fan 38 dies de paret, amb diversos bivacs mòbils sobre hamaques. La llàstima de **Parallel World** és que es desenvolupa a tocar d'una altra via, la ucraïnesa del 2003, amb la qual fins i tot comparteix els deu darrers llargs, i mira que és gran la paret... ¿Pot ser aquest el motiu del nom? Cim el 29 d'agost del 2011.

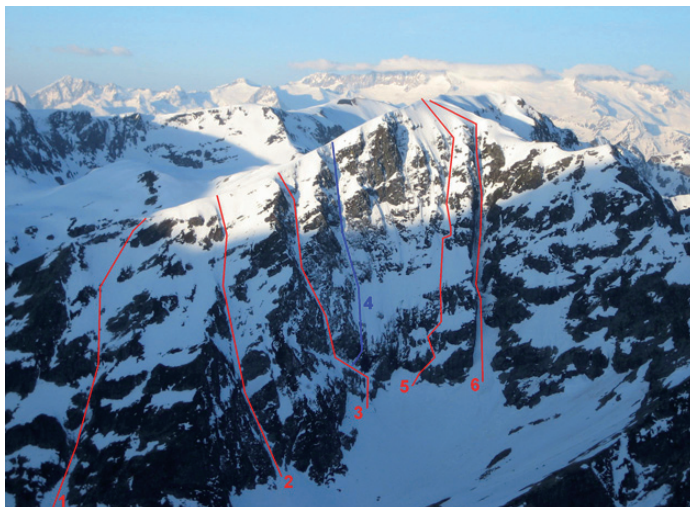
NOTÍCIES HIMALAIANES

El passat 23 d'agost l'austríaca Gerlinde Kaltenbrunner assoleix el cim del **Chogori (K2)** i esdevé la primera dona en completar els 14 vuitmils clàssics sense oxigen enllaunat. Fidel al seu estil d'evitar les vies normals en aquesta segona muntanya de la terra, l'expedició segueix l'aresta nord. A l'assalt final l'acompanyen els austríacs Vasily Pivtstov i Maxut Zumayev i el polonès Darek Zaluski.

Celebrem el que aquesta realització té d'èxit discret

i net, com a mínim sense els artificis i embolics que han acompanyat altres noies amb el mateix objectiu. I això malgrat no haver entès encara aquesta dèria per col·leccionar determinats cims i la repercussió del fenomen.

També mereix una menció especial l'ascensió al **Lhotse**, quarta muntanya de la terra, de l'espanyol Carlos Soria, amb 72 anys. Aquest alpinista més que veterà assoleix el cim el 21 de maig del 2011, junt amb Muktu Sherpa. Només utilitza oxigen suplementari en els 500 m finals. I És el seu onzè vuitmil!

Cara N del Tuc d'Ermèr amb les vies: 1- Era Broma, 2- Vel de Gel, 3- Nusos, 4- Leibniz, 5- Hermes, 6- Nera.

La nova via de la paret NO de la Gran Torre del Trango.

PIRINEUS

ARAN

Tuc d'Ermèr (2.425 m)

Nova via

En Jaume Llanes i la Montserrat Timoneda, incansables exploradors de la neu i el mixt aranesos, obren una de les últimes línies evidents de la cara nord d'aquesta feréstega paret de la vall de Toran: **Corredor Leibniz**, el més sostingut dels existents, amb pendents de fins a 80° i 400 m de recorregut. La via comença pels primers metres del **Corredor dels Nusos** i després es decanta a la dreta. Els primers ascensionistes utilitzen un joc de tascons, friends petits i mitjans, set cargols, un pitó pla i un altre d'universal. Abril del 2011. Es tracta del 6è itinerari de la paret, itots d'en Jaume!

SERRALADES COSTANERES CATALANES

MONTSERRAT

Serrat de les Onze

Solitària

Repetició solitària al **Districte de les Bruixes** (ED inf / 300 m), a càrrec de Marc Subirana. Tres dies d'escalada, amb bivacs a les reunions 4 i 6. En Marc comenta que les

CATALANS A LA PATAGÒNIA

Temporada patagònica excepcional per als alpinistes del nostre país, amb molta gent i magnífiques campanyes. Destaca l'activitat de l'Oriol Baró, que ha esdevingut una mena de Salvaterra català.

A l'agulla Bífida obra una via, amb l'argentina Paula Alegre, que anomenen **Esperó NE**, amb dificultats de fins 6b/A1 i 800 m de recorregut. A la Saint-Exupéry hi tatxa dos itineraris: la **Buscaini**, amb en Roger López, i la **Potter-Davis**, amb l'argentin Horacio Graton.

Per la seva banda, entre altres ascensions, en Joan Solé i l'Eloi Callado s'adjudiquen el mític Cerro Torre per la **Maestri**. Després d'una nit al bivac Niponinos, en una primera jornada aconsegueixen elevar-se fins força per sobre de l'Espatlla. L'endemà fan cim amb les últimes llums i rapelen tota la nit, i aconsegueixen de nou l'Espatlla amb les primeres llums, on dormen unes hores. El quart dia baixen a Niponinos i el cinquè tornen al Chalten.

Tampoc es queden curts l'Alfons Valls, l'Alfonso Gastón i l'Araceli Segarra, amb l'**Anglo-americana** (6c / 500 m) de l'agulla Innominata i la **Guillot** de la Guillaumet (70° i V / 300 m). Però de tota la campanya d'aquesta cordada mixta segurament destaca la **Bridwell** del Cerro Standhardt (fins 6a i W16 / 500 m), clàssica de dificultat, amb un traçat fantàstic i molt completa. Ascensió i descens, per la mateixa via, en una jornada.

principals complicacions les troba en els primers llargs (corresponents a la **Sánchez-Martínez**), per arrossegar el farcell, i en el fet de desmuntar el llarg d'A2/A3, que és molt desplomat. També destaca els sectors d'escalada lliure, amb proteccions allunyades. De material utilitza un joc de friends (de micros fins al 4 C), un joc de tascons, un ganxo ample, 12 pitons i algunes falquetes. Octubre del 2011.

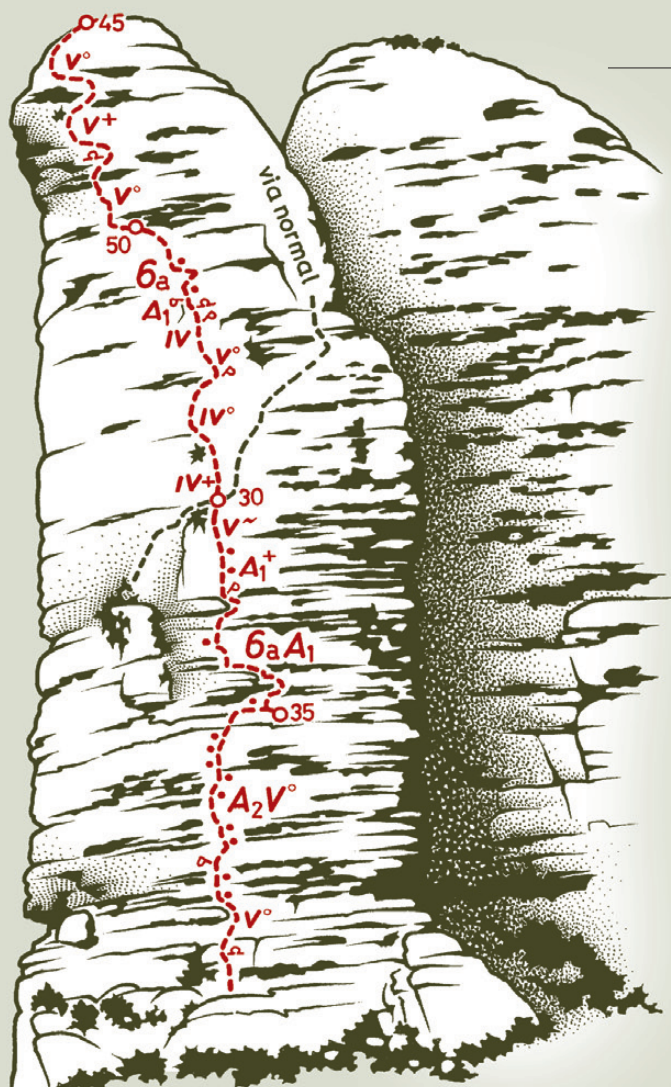
Osca i Alacant

A les dues escoles més representatives d'Osca, Agüero i Riglos, s'obren dues noves vies als cims més emblemàtics: la Peña Sola i el Mallo Pisón respectivament. Es tracta de dos rutes treballoses, sobretot la segona, on les possibilitats del conglomerat faciliten una progressió molt entretinguda mitjançant tots els invents dissenyats a aquest efecte. Unes escalades molt particulars que contrasten amb la resta, que exigeixen un bon domini del rocam, no sempre bo, on l'exposició apareix com un factor del tot inevitable.

No passa el mateix quan ens referim al calcari, i menys, quan es tracta de les zones alacantines més conegudes. No obstant això, al famós penyal d'Ifac també s'ha de controlar la qualitat del rocam, encara que amb una exposició menor a causa d'un equipament més fiable. Una nova i atrevida línia per la façana més exigent ens invita un cop més a descobrir el vessant més exòtic de tot el litoral lleuntí.

No gaire lluny d'aquest litoral, a l'amortitzat Ponoig, s'hi suma una nova via al sector principal de la muralla, que per les seves característiques i concepció atraurà els setgradistes de paret.

Per acabar, als espadats amagats de Bolulla, a poc a poc s'hi atansen els més experts per treure profit d'unes parets abandonades, però amb tota la màgia i el misteri que demana l'escalada d'aventura més elemental.

AGÜERO / Peña Sola

Via Desigual
(160 m 6a/A2)

OSCA MALLOS D'AGÜERO

Qui hagi fet la **via Normal** de la Peña Sola, s'haurà adonat de l'eloqüent línia directa que restava verge al cor de la cara sud. No obstant això, dues tirades de feina eren el preu d'aquest feixuc projecte, malgrat que oferissin una segona meitat molt seductora i ràpida a primer cop d'ull. La cordada formada per Jaume Clotet i A. Ballart es reparteix la feina, i mentre el primer s'encarrega de la tasca d'artificial, el segon despatxa els trams en lliure. En conseqüència apareix la **via Desigual** (26-9-11), una escalada semiequipada amb xapes i algun clau, que aprofita totes les debilitats de la contrada, fins i tot les dues primeres reunions que corresponen als ràpels inferiors de l'agulla. El primer llarg és sens dubte el més exigent amb els estreps, i fa falta clavar algun pitó per arribar de buril a buril. La sortida de la R1 concentra el tram més obligat, on cal combinar algun pas d'artificial amb una sinuosa sortida en lliure molt elegant en diagonal a l'esquerra (6a). La tercera tirada és la més llaminera i on la roca ofereix els trams en lliure més agradables, destacant la part final

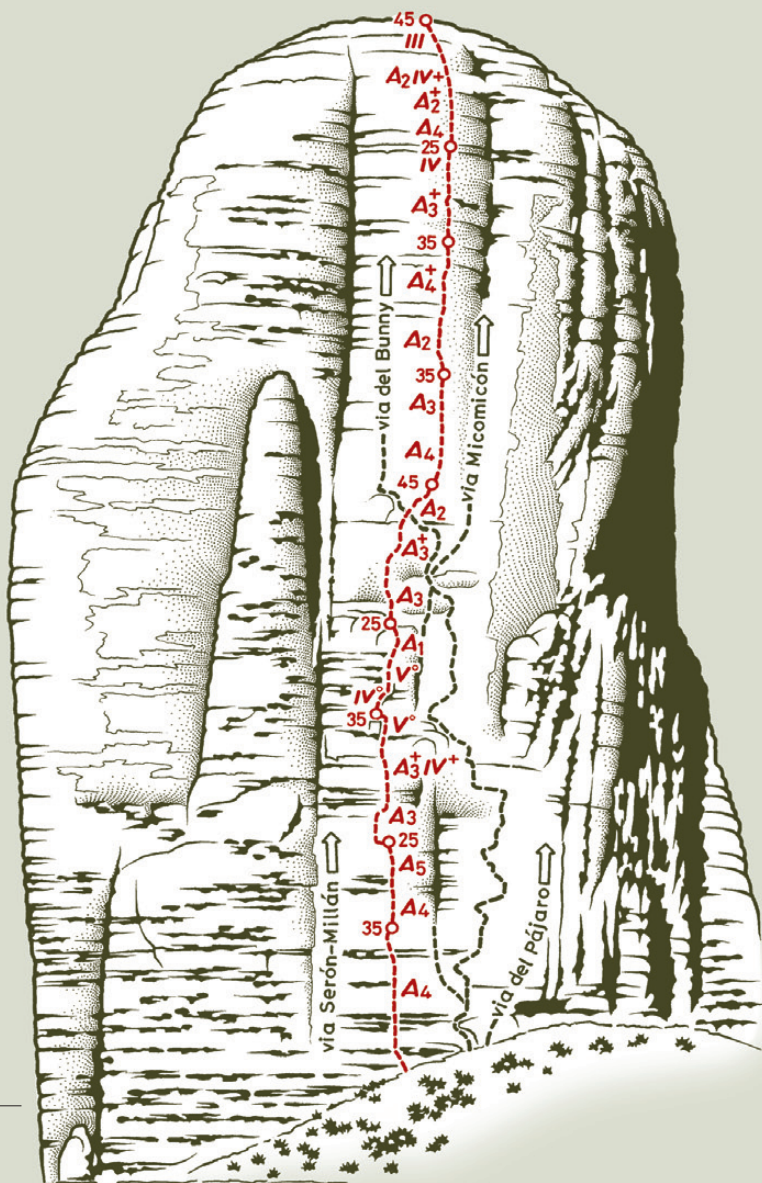
per un mur força interessant amb dos passes d'A1 apurables. L'últim llarg, el més exposat, requereix d'un bon domini del terreny amb la sinuosa particularitat d'evitar el més vertical. D'entrada sembla fàcil, però un cop posats cal donar la talla fins al cim amb poques possibilitats de protecció. Cal dur uns cinc pitons variats, un ganxo, aliens i els camalots fins al nº3. Descens en ràpels per la **via Normal** i el darrer per la **Desigual**.

MALLOS DE RIGLOS

Ara per ara, obrir una nova via al Mallo Pisón representa una àrdua tasca d'escorcollar una paret prou plena d'itineraris de tota mena, on d'entrada s'han de controlar perfectament per encertar la jugada. Encara que tota la façana sud del Pisón sembla el mateix, hi ha trams de roca pessima que s'han esquivat al llarg del temps. Malgrat això, un d'aquests espais ha restat verge fins ara a disposició d'un tàndem poc maniàtic a la roca dolenta, i amb una idea fixa de superar a la seva manera la monumental contrada sense l'ús de l'expansió com a repte principal. Recordem que ja hi ha hagut algun projecte d'aquest tipus com la **via Mediterráneo al Fire**, oberta el 1981 pels germans Gallego, i que a hores d'ara sols compta amb dues o tres repeticions constatades. Així doncs, ni més ni menys que David Palmada *Peluti* i Jaume Clotet *Paca*, donen forma després de 13 dies de feina a la via **Sin chapas y a lo loco** (setembre-2011), quedant una sobèrbia línia d'artificial tècnic a la dreta de la **via Serón-Millán**, que de segur trigarà a repetir-se. Cal dir que l'argument d'aquets escaladors ha estat el d'aprofitar aquest espai de saldo per superar-lo amb estreps, molt lluny del típic tarannà d'una escola on gairebé és tot en lliure, i l'artificial una estratègia poc ortodoxa. La via en qüestió, ofereix una part inferior bastant descomposta on es concentren les màximes dificultats, una part central menys exigent amb alguna sortida en lliure prou eloqüent a l'altura del coll del

Puro, i una columna final amb tots els al·licients del Pisón: compromís i molt ambient. Si bé a Riglos és estrany graduar més d'A3, els graus d'aquest itinerari van directament relacionats amb la qualitat del terreny, i sobretot al fet que les reunions s'han de muntar íntegrament i no hi ha expansions. Un repte molt exigent que requereix d'un mestratge en la col·locació de pitons i altres invents, per garantir la total seguretat de la cordada durant

l'ascensió, a més de les maniobres de pujar tot el necessari per muntar els bivacs corresponents portant un pes extraordinari per la paret. Per a pròximes repeticions caldran uns 100 pitons de totes mides, 70 ploms, ganxos, cordinos de tot tipus, tascons, moltes falques de fusta, 2 jocs d'aliens, 2 jocs de totemcamp i 2 jocs de camalots fins al nº5. Cal preveure una setmana de feina i molta motivació.

RIGLOS / Mallo Pisón
Via Sin chapas y a lo loco
(300 m A5)

ALACANT PENYAL D'IFAC

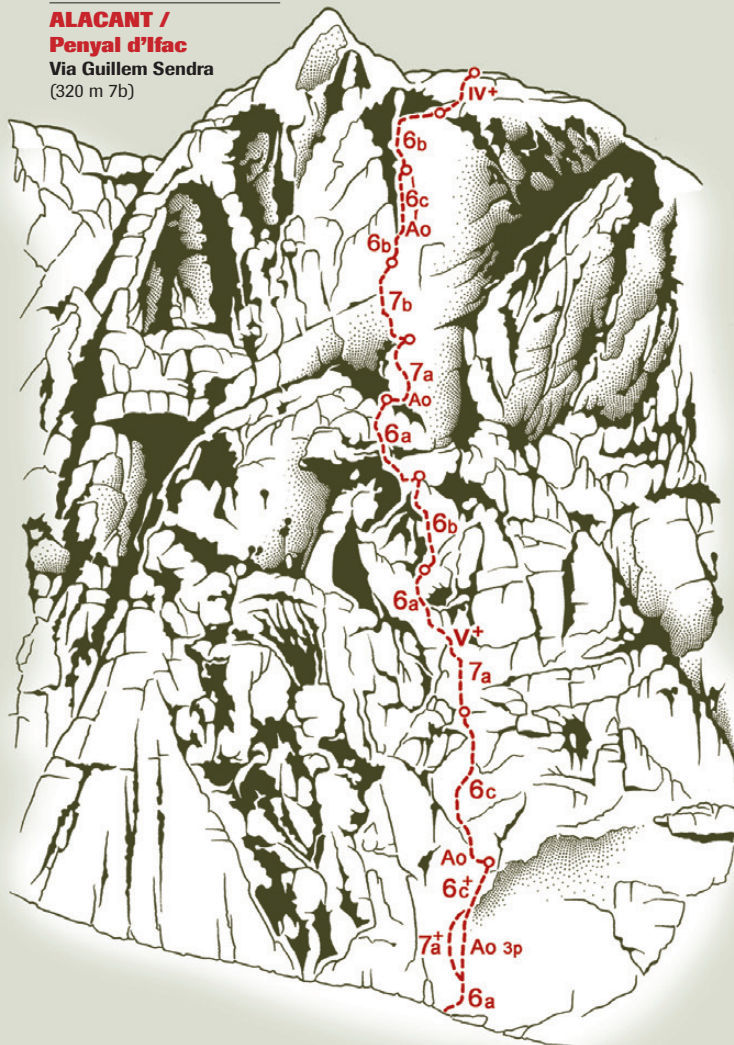
Ressenyem una via inèdita oberta ja fa un temps per escaladors assidus a la zona, en memòria de Guillem Sendra, un enamorat més d'aquest faralló alacantí que, malauradament, ens va deixar. La nova línia remata el tram de paret més cobejat, on la màgia del penyal s'accentua sobre la monolítica proa de la Nariz, la columna principal del bastió. Després d'un primer llarg en comú amb la **via Nueva Dimensión**, afegint una variant per salvar un tram d'Ao, la ruta es decanta cap a l'esquerra, creua la **via Herbes Màgiques** i continua fins a una gran cova característica. A partir d'aquí, tres tirades molt dures

ARMAND BALLART

Penyal d'Ifac. Paret SE.

ALACANT / Penyal d'Ifac Via Guillem Sendra (320 m 7b)

enllacen amb el diedre de sortida de la Nariz. Cal destacar un L5 amb roca delicada, totes les reunions amb anelles, els trams més exigents ben equipats amb parabolts, i els menys durs amb alegrança. Cal portar unes 18 cintes i els camalots del 0,5 al nº1 (opcionals). Oberta per Angel Martín, Miguel Cebrian, Roy de Valera i Albert Monzo.

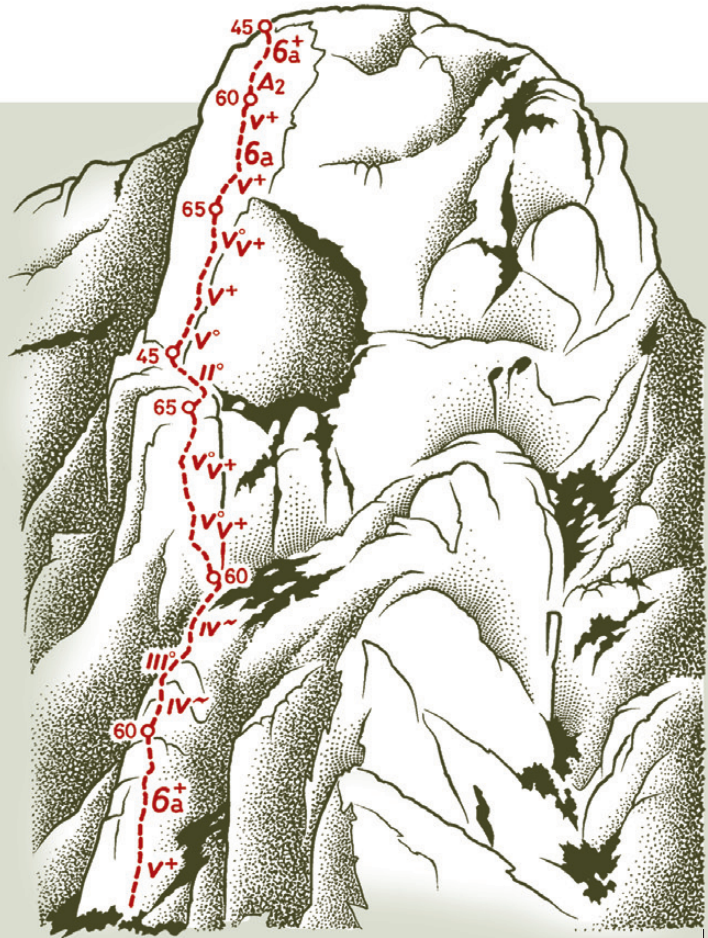
PONOIG

Allà on el Ponoig canvia d'orientació sud a est tenim una nova línia que de segur despertarà l'interès dels fanàtics de la dificultat sense ser pròpiament una via esportiva. Es tracta de la **via Ojo de Pez**, oberta en vuit jornades entre el 2010 i 2011 per José Martín Anaya, Sonia Terraseca i Andrés Llorens. Itinerari semiequipat amb xapes, pitons i ponts de roca, que arrenca per un antic projecte d'en Nacho Sánchez (L1 i L2) a l'esquerra de l'agulla del Frare, per centrar-se sobre la gran piràmide característica. Un cop dalt d'aquesta, la via coincideix amb el llarg original de la **via dels Valencians**, i continua de dret pel mur mitjançant dos tirades curtes però intenses de 7a+ (o més), tram clau de tota l'ascensió. Més endavant creua la **Valencians** i aprofita dos bons murs farcits de ponts de roca, per sortir d'una forma elegant i directa al cim. Roca molt bona en conjunt, on seran necessaris els tascons, els microfrendis i camalots fins al nº3 (per L2,L3,L10 i L12). Atenció a l'alçada de la R4 de no errar-la i prosseguir per la **via Estado Emocional** que se'n va cap a l'esquerra.

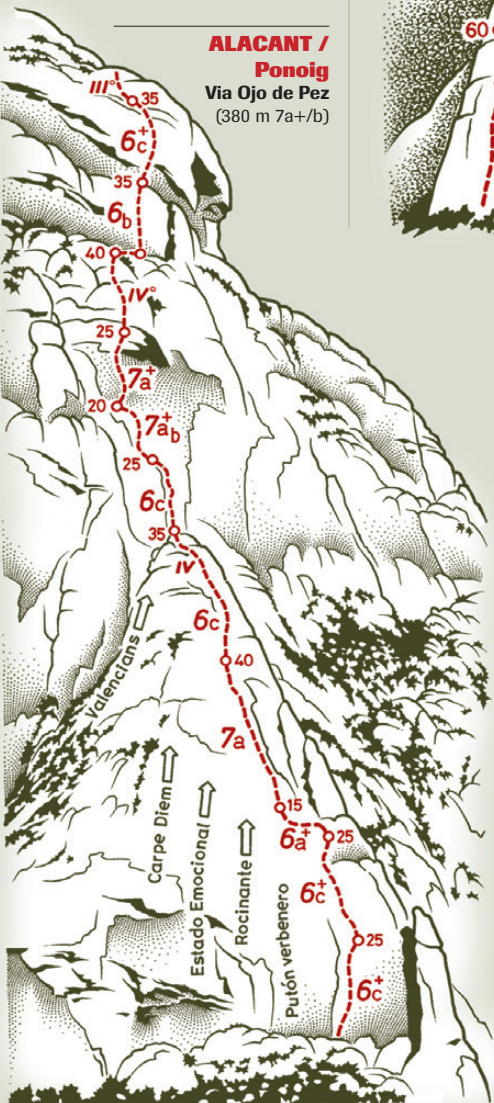
CASTELL DE GARX

Un dels racons més ben guardats de la Marina Baixa el tenim molt a prop de Bolulla, on el Castell de Garx despunta sobre una considerable cingleira de més de 300 m d'altura. El trio format per Manolo Pomares, Ovidiu Frasincar i Fidel Cerdà s'engresca pel cantell més marcat del vessant SO i obre l'**Esperó Bonatti** (25-9-11), en homenatge al gran mestre. Una llarga escalada d'aventura oberta en el dia, on trobarem una mica de tot, amanit amb alguns pitons i cordinos als trams més difícils, i alguns parabolts a les reunions. Roca de bona a excel·lent, excepte al L3 i

L6, on deixa molt a desitjar. S'ha de dominar el tema de l'autoprotecció en tota la ruta, per la qual cosa seran necessaris els cordins per llagar ponts de roca, els tascons i el joc de camalots fins al nº3. Accés des de Callosa d'en Sarrià, passant pel poble de Bolulla, i en un revolt tancat en direcció a Tàvernoles, cal desviar-se per una pista asfaltada a mà esquerra que condueix direcció a les parets ben visibles al fons del barranc. A la sortida de la via s'ha de guanyar la cresta, seguir-la en direcció al castell (passos molt aèris de IIº/IIIº), i localitzar un ràpel d'uns 20 m que duu a un lloc molt esmolat (pas de cavall). Un cop al Castell de Garx, un sender marcat davalla a la pista d'accés. S'ha de calcular una hora des de la fi de la via fins al cotxe.

ALACANT / Castell de Garx
Esperó Bonatti (400 m 6a+)

ALACANT / Ponoig
Via Ojo de Pez
(380 m 7a+/b)

Castell de Garx o penya del Castellet.

ARMAND BALLART

ALFRED MONTSERRAT

De Castell a Calella de Palafrugell

El camí de Ronda i el GR 92

Alguns trams del camí passen mola a prop de l'aigua

Aquest recorregut, entre la platja de Castell (Palamós) i Calella de Palafrugell, segueix trossos del GR 92 i de l'antic camí de ronda, que era utilitzat per anar d'un poble a l'altre, i també per la Guàrdia Civil per fer les rondes nocturnes i vigilar els contrabandistes. L'itinerari és relativament suau i travessa una de les zones més belles de la Costa Brava, àmpliament assenyalades per Josep Pla i altres autors, i lloc d'establiment de propietaris que van donar un estatus de marca a molts paratges d'aquestes contrades. Però cal tenir en compte dues coses: aquesta ruta no és recomanable fer-la sota el sol de l'estiu, ni tampoc els dies que bufa el llevant, ja que alguns trams poden desaparèixer sota l'embat de les onades.

Itinerari

- Platja el Castell
- Punta del Mirador
- Cala el Crit
- Jardins de Cap Roig
- El Golfet
- Calella de Palafrugell

Per arribar a la platja de Castell cal seguir les indicacions que hi ha a la carretera que va de Palamós a Palafrugell. En arribar a l'alçada de la depuradora, s'ha d'agafar el camí de la dreta que porta fins a una zona d'aparcament (de franc a l'hivern), punt on comença l'itinerari.

0:00 h S'entra a la platja de Castell, i si no és que es vulgui tocar l'aigua

de mar, cal anar a l'esquerra. El camí puja una mica fins a veure uns indicadors que assenyalen l'existència d'un poblat ibèric. Val la pena fer-hi una ullada. Des d'aquí es veu la desembocadura de la riera Aubi, al mig de la platja, i sota el poblat la caleta de la Foradada. Cal retrocedir una mica per tal de continuar el camí que va seguint la carena.

0:20 h S'arriba a una casa i després a una pista. Cal anar a la dreta fins que un nou indicador mostra la ruta, que ara va cap a la costa. Si es mira enrere, es veu la cala Canyons. Continuant el sender s'arriba a la punta del Mirador, espècie de faralló que s'endinsa en el mar. Bona vista sobre la cala Corbs.

0:40 h A partir d'aquest punt el camí baixa una mica i s'arriba a la sorra d'unes primeres cales. Enfront, a l'aigua, se situen les illes Formi-

gues, amb el far. Conta la història que en aquest punt va haver-hi una batalla naval, al segle XIII, entre els francesos i l'armada catalana comandada per en Roger de Llúria. A l'illa més gran hi ha una placa commemorativa del fet. Altres autors situen aquesta batalla al golf de Roses.

1:05 h S'arriba a cala Estreta, on hi ha un refugi que era aprofitat pels pescadors de Calella per passar-hi alguna nit. Sembla que ara, a l'estiu, si munten algunes festes *rave*. Es van succeint les cales: Remendon, Roca Bona, Cap de Planes. La majoria ocupades per nudistes a l'estiu. Finalment s'arriba a l'embarcador de Can Barella.

1:20 h El camí segueix per darrera de l'edifici. Està ben arreglat, encara que hi ha algun petit tram esllavissat, i porta fins a la cala del Crit, però abans s'ha de passar a través d'un estret forat a la roca que comunica dues petites caletes. A la cala del Crit també hi ha una construcció. Explica una llegenda que el nom de la cala ve quan en una incursió dels pirates, aquests van segrestar una noia que

habitava en una masia propera. En arribar a la platja, la mossa va mossegat al capità dels bandits i aquest li va tallar el coll. El crit de la noia diuen que es va escoltar a tota la comarca.

1:45 h Des de la cala del Crit la costa és molt abrupta. Cal remuntar per una escala que porta fins a una pista. Per la dreta cal anar seguint les marques de pintura. La pujada és forta i travessa un espès bosc. Es passa a tocar el jardí botànic de Cap Roig. Creació de la família Woevodski, aquesta finca, que també compta amb un castell, mereix una visita detallada, i és el resultat de diversos anys de treball del matrimoni format per un excoronel de l'exèrcit tsarista, Nicholas Woevodski i l'anglesa Dorothy Webster. Tots dos estan enterrats en la mateixa finca. Continuant la ruta s'arriba a un dels carrers de Calella de Palafrugell.

2:00 h Les marques de pintura i els indicadors porten fins a un mirador des de on es pot contemplar la cala del Golfet. Cal retrocedir una mica per continuar la ruta. A través d'unes escales es torna a baixar arran de

mar. Aquest tram de camí està molt arreglat. A la dreta es va al Golfet, i a l'esquerra es continua cap a Portbò.

2:40 h La ruta va seguint la costa amb suaus ondulacions i travessant alguns túnels. Les vistes sobre Calella i el far de Sant Sebastià són magnífiques. En algunes ocasions s'alterna el camí de ronda amb algun tram de carrer de la població. No es triga a veure la platja de Port Pelegrí. Poc després s'arriba a la fi del recorregut, a Portbò.

Temps de camí

2 h 40 min
(en un sol sentit)

Desnivell

240 m
(acumulats)

Dificultat

Baixa - mitjana

Cartografia

Mapa Institut Cartogràfic de Catalunya
Les Gavarres (Editorial Alpina).

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ICC)

ROGER ROVIRA

Carles Pujol

Fer art és conèixer-se una mica a si mateix

El muntanyenc Carles Pujol (Barcelona, 1947) és pintor i videoartista. A partir de 1975 esdevingué pioner a Catalunya en els treballs videogràfics en format monocanal, pràctica que ha simulanjejat amb les videoinstal·lacions, la pintura i el dibuix. La seva obra com a videoartista s'ha mostrat en certàmens especialitzats i també ha presentat videoinstal·lacions en centres importants d'àmbit internacional, com ara Mèxic, l'Haia, Bolonya, Baden-Baden, Karlsruhe o Graz; però també en els principals centres i museus estat professor invitat a l'escola Hochschule für Angewandte Kunts de Viena.

¿Quina és la millor instal·lació que has fet?

La millor no, sinó la preferida. Així com Beethoven i el seu simfonisme, la que més li agradava era la Tercera. En el meu cas són dues videoinstal·lacions, *Las Meninas* i *Intra-Nihilum*. Aquestes instal·lacions mai no s'han vist en el nostre país. La primera és sobre el tema de *Las Meninas* de Velázquez, fet en un festival molt important de videoart a Bolonya, i després a l'Haia, una instal·lació que va interessar molt i que es va anar repetint fins a la Universitat de Mèxic; la segona, *Intra-Nihilum*, amb text del poeta Carles Hac Mor, es va fer a Baden-Baden.

¿Perquè són les teves preferides?

Perquè per a mi són un diàleg molt poderós amb el mitjà vídeo, perquè les peces van quedar molt bé conceptualment. A més, vaig tenir molt bones facilitats de realització amb professionals. Per exemple, el tema de *Las Meninas* s'ha treballat molt, però jo he vist sempre una modernització d'un quadre que sempre ha quedat molt sorda. A *Las Meninas* hi ha una cosa immillorable per contemporaneitzar el quadre, que és el mirall, i aquí es pot involucrar el vídeo, que pot suggerir aspectes d'espai: mai saps si ets dins o fora, i això és una forma de pensament insòlita de Velázquez.

I després, ¿què destacades de la teva obra?

En total he fet unes 60 instal·lacions. També he fet una instal·lació important referida al suprematisme de Malevich, que es va fer a Badajoz i després a Karlsruhe i a Graz. Després amb vídeos monocanal, és a dir, sense instal·lació, he estat en els festivals paral·lels de videoart de Kassel, a la Biennal de São Paulo, de París, etc, etc.

¿Com consideres la teva obra?

Vaig començar com a pintor i l'aspecte que més em va interessar del món de la pintura va ser la composició, que és per si mateix un concepte abstracte. Vaig esgotar la idea de la bidimensionalitat i vaig transferir-la a les tres dimensions, és a dir, a l'espai.

¿I aleshores, com intervé el vídeo?

Ajudat pel mitjà vídeo, puc jugar amb un altre concepte que és el temps. L'obra en tres dimensions recull el pensament einsteinià: l'espai-temps. Des del meu punt de vista, l'obra acabada pot suggerir dues idees: la relativitat del component artístic (ningú no es posa d'acord amb una obra) i una visió irònica dessacralitzadora de l'art, ja que crec que l'art ha de tornar a l'*estatu quo* de sempre, a l'obrador. Això sí, canviant els nous components que ara podrien ser la provocació, la per-

cepció, etc. Per entendre l'art actual crec que és necessari conèixer l'obra de determinats artistes que ens han precedit, com Malevic, Mondrian o Kandinskij. L'art és el testimoni del passat.

¿També tens un llarg currículum muntanyenc, oi? ¿Què comporta per a tu anar a la muntanya?

La muntanya no té cap tipus de relació amb la meua obra. Vaig a la muntanya per contemplar la natura, per buidar-me de l'entorn urbà i del que significa, per gaudir de l'embogidor espectacle de tots els moments i canvis de la natura. Respecte a com podem mirar la natura, em sento més pròxim al marquès de Sade que als romàntics. Tinc una llarga experiència d'anar a la muntanya: vaig fer espeleologia als anys 60, he fet nombroses hivernals pirinenques en solitari i en grup, així com més de 40 tresmils, he anat dues vegades al Mont Blanc (per la normal i pels Grands Mulets) i a la barra dels Écrins.

ARXIU C. PUJOL

Ascensió a la pica Roja (2.881 m), a la dècada de 1980.

Exploració espeleològica al massís de Garraf, a la dècada de 1960.

PERE SITJAR

Parlans de la natura i l'art.

Per mi la muntanya pot ser filosofia i coneixement; en canvi, la pintura és ofici. L'artista no té dret a opinar sobre la natura. De vegades, hom té un odi inconscient a la natura, com una mena de complex d'Èdip, és a dir, que li cal matar-la com cal matar el pare o matar Déu. Però també li cal fondre's amb la natura, ja que si primer t'hi separes per sobreviure, (sinó la natura et devora), al final, tot es fon amb la natura. En aquest context situo el meu anagrama, EFI, és a dir, el convenciment que tot és efímer, fràgil i ínfim. A part de distanciar-se i odiar-la, hi ha altres maneres d'aproximar-se a la natura. De fet, cada època ha tingut una necessitat i una manera pròpia de conèixer-la. Et dono alguns exemples: en el món clàssic antic, a través dels déus, com ho va fer el poeta Virgili; Petrarca s'hi va aproximar com una superació espiritual, a Coubertin i a Russell els va atreure l'èxtasi del cos i la bellesa del paisatge, a les actuals marques comercials, Adidas, Petzl, el negoci.

Una frase...

En resum, i com a paradoxa, per entendre l'art contemporani, aniria uns quants anys enrere i recordaria allò escrit per Cervantes: *Sancho, pues si vos queréis que os crea lo que habéis visto en el cielo, yo quiero que vos me creáis a mi lo que vi en la cueva de Montesinos.*

EXPOSICIONS

«Duet», una exposició sobre dos esdeveniments del Centre Excursionista de Catalunya

El 16 de gener passat es va inaugurar a la sala d'exposicions Albert H. Gordon del Centre Excursionista de Catalunya l'exposició «Duet» sobre dos dibuixos que Carles Pujol va fer per encàrrec del CEC.

En el trajecte artístic de Carles Pujol, el dibuix ha estat i és un principi primordial, en constitueix el fonament i una pràctica constant. La naturalesa de les seves obres sobre paper es basa en conceptes de composició i de geometria, de línies i colors que comparteixen l'espai. Molt sovint, constitueixen solucions que aplica a les seves videoinstal·lacions.

Amb aquest criteri va dibuixar el cartell per a la trobada dels Països Catalans del 2004 i el cartell de celebració del 40è aniversari de la revista *Muntanya* (2010). Es tracta de dues obres adients als motius que les van impulsar. Simbòlicament, els colors

ROGER ROVIRA

actuen en el cartell de la trobada i estableixen una clara referència als Països Catalans, mentre que la forma que tanca i inclou el text suggereix la unitat i el sentit de germanor de la trobada. Al cartell fet per a la revista *Muntanya*, el triangle negre sobre fons blau evoca el simbolisme de la muntanya i del cel.

La mostra ofereix les obres que

van conduir a la solució final impresa, és a dir els diversos passos o estadis del procés de creació, des de la idea original fins a la resolució final.

L'exposició també comptava amb la projecció d'un documental produït per la Universitat Autònoma de Barcelona, per a la TV Educativa Iberoamericana, on diversos crítics comentaven l'obra artística de Carles Pujol.

CURSES DE MUNTANYA

El proper 10 de març se celebrarà la Cursa de la Lluna 2012

La Cursa de la Lluna és la cronoescalada nocturna amb esquís i també la marxa de raquetes al Puig-

mal que es realitzarà el proper 10 de març a l'estació de Vall de Núria, organitzada pel Centre Excursionista

de Catalunya i Vall de Núria.

L'ascensió es desenvoluparà passant pel forat de l'Embut i el pluviòmetre, per arribar al Puigmal, on finalitzarà. Tot el recorregut, tant la pujada com la baixada se senyalitza mitjançant barres lluminoses, que permeten seguir el traçat a la perfecció i identificar els de controls que vetllen per la seguretat dels participants.

Hi haurà un nivell I per aquells que només vulguin observar de prop el desenvolupament de la cursa (zona del pluviòmetre), i un nivell II per als que vulguin arribar fins al cim del Puigmal.

Més informació a:
<http://cursalluna.cec.cat>

CURSA LLUNA 2011

CURSES DE MUNTANYA

XXI edició de la Cursa CEC-Collserola

El 27 de novembre passat es va celebrar la 21a edició de la Cursa CEC-Collserola, una cursa popular que transcorre per la zona sud del parc natural de Collserola, amb una participació de 800 corredors, que es van repartir entre la Cursa Curta (13 km) i la Mitja Marató (21 km).

Per primera vegada aquesta cèlebre cursa del Centre Excursionista de Catalunya es dividia en dues. La cursa clàssica es convertia en un Mitja Marató (21 km) i es creava una nova cursa de 13 km, per no perdre el caràcter popular i obert a tots tipus de participants, amb més o menys condició física o per als que la volien fer caminant, com s'havia fet en els seus inicis.

Com sempre, l'organització va tenir una sensibilització especial en fomentar i fer possible la participació dels corredors de les categories de discapacitats i esport adaptat (invidents B1 i B2 i discapacitat física), amb una bona resposta, especialment dels corredors de l'ONCE.

Amb el primer raig de sol, els 800 corredors van començar a arribar al Campus Nord de la UPC per recollir el seu dorsal, xip, obsequi i van començar a escalfar. A les 9 es va donar la sortida de la Mitja Marató. A les 9:30 es va donar la sortida de la

Cursa Curta i l'equip de l'organització va començar amb els preparatius per a la recepció dels participants.

El podi masculí de la Mitja Marató va ser per a Quim Magan Corbinos, amb un temps de 1 h 27 min 7 seg, seguit de Marc Caros Santacreu, amb 1 h 28 m 32 s, i de Sergi Bayod Gimeno amb 1 h 28 m 48 s.

Pel que fa a la classificació feme-

nina va ser per Eva Mesado Ortiz, amb un temps de 1 h 47 m 25 seg, seguida de Laia Cuevas Martí, amb 1 h 48 min 48 seg i d'Alícia Montoro Orta, amb 1 h 50 min.

Quant a la Cursa Curta, el guanyador absolut en categoria masculina va ser Cèsar Suñé Aguilera, amb 57 min 24 seg, i amb categoria femenina Mireia Martí Villalta, amb 1 h 3 min 34 seg.

Es pot consultar la classificació de la cursa a:

<http://collserola.cec.cat/>

ROGER ROVIRA

LLIBRERIA
Horitzons

València, 149 - 08011 Barcelona
93 451 30 97

www.llibreriahoritzons.com
info@llibreriahoritzons.com

Llibres de muntanya, natura i viatges.
Mapes, guies, cartografia digital.
GPS, rellotges Suunto, accessoris.
Literatura general, infantil i juvenil.

Et busquem aquell llibre que vols.
T'ajudem a planificar la teva sortida,
viatge o trekking.

Cursos, tallers, audiovisuals i xerrades.

Botiga on line

CURSES DE MUNTANYA

Intermón Oxfam recapta 100.000 euros en una marxa solidària contra la pobresa

Més de 150 equips, formats cadascun per 4 caminants i 2 persones de suport, s'han inscrit en la segona edició de la Intermón Oxfam Trailwalker, que se celebrarà els pròxims dies 5 i 6 de maig de 2012. Cada equip s'ha compromès a recaptar 1.500 € per participar en la marxa. A hores d'ara ja han aconseguit 100.000 €.

Aquesta segona edició, que recorrerà 100 km entre Olot, Girona i Sant Feliu de Guíxols, en un temps màxim de 32 hores, Intermón Oxfam espera superar els 200 equips participants de la primera i arribar a un màxim de 300. L'organització tancarà les inscripcions el 30 de març.

Amb el lema «De la muntanya al mar contra la pobresa» Intermón Oxfam destinarà la recaptació a programes de desenvolupament, acció humanitària, comerç just i incidència política en més de 40 països, com ara el Banc d'Aigua d'Etiòpia, un dels

projectes en els quals està treballant. Gràcies a aquest programa, 109.356 persones d'Etiòpia tenen accés a l'aigua potable i formació en higiene i sanejament.

La marxa Trailwalker és el repte esportiu més gran del món per lluitar contra la pobresa, amb edicions anuals en 12 països. Enguany compta

també amb el suport de la revista *Muntanya* i del Centre Excursionista de Catalunya.

L'edició d'enguany passarà per la Ruta del Carrilet. S'iniciarà a la zona volcànica de la Garrotxa i, seguint el recorregut de la via estreta, arribarà fins a la vall del Ter i les deveses de Salt i Girona, essent el coll d'en Bas (558 m) el punt més elevat; després va de Girona a Sant Feliu de Guíxols.

Més informació a:
trailwalker.intermonoxfam.org

NIL BOHIGAS

Una imatge de la Trailwalker Intermón Oxfam de l'edició de 2011.

ESPAIS NATURALS

Un nou espai dedicat a la natura a la serra de Llaberia

El mes de desembre passat es va inaugurar el Centre d'Interpretació de la Serra de Llaberia i oficina de turisme de Pratdip, un nou espai dedicat a la natura, el turisme actiu i la mitologia. Aquest nou espai interpretatiu ha estat bastit per fer conèixer els recursos naturals, gastronòmics i històrics del poble de muntanya del Baix Camp.

Situat a Pratdip, el centre té tres espais temàtics: l'espai informatiu de la serra de Llaberia, l'espai informatiu de Pratdip i l'espai d'interpretació del món mitològic. Aquest darrer espai

explica les llegendes de la terra, com les figures del dips, principals elements de la mitologia de la zona.

El conseller d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural de la Generalitat de Catalunya, Josep Maria Pelegrí, va inaugurar el centre.

CONSELL COMARCAL DEL BAIX CAMP

Kilian Jornet, després de dues victòries consecutives, s'endú la Vertical Race de Vallnord

Després de la victòria aconseguida en la cita inaugural de la temporada, la Vertical-Ski Pallars, Kilian Jornet va tornar a aconseguir, a finals de desembre passat, el triomf en la segona cursa de l'hivern: La Pyramide, una vertical race que es disputa a Mont-Saxonnet a l'Alta Savoia. «És una cursa molt explosiva, però molt bonica, nocturna, amb trams tècnics. Des del principi he pogut destacar-se amb distància, la qual he mantingut fins al final», diu Jornet.

Els dies 20 i 21 de gener el campió del món d'esquí de muntanya va recórrer els 4,7 km, i 950 m de desnivell en pendent constant des de la pista de les Marrades fins al port Negre, en 35:17. Així, doncs, Kilian Jornet aconsegueix els pronòstics i s'adjudica la Vertical Race de Vallnord, prova puntuable per a la Copa del Món d'esquí de muntanya. «Ha estat una prova dura, llarga i molt constant», sosté Jornet, que ha assegurat que el nivell ha estat molt igualat entre els 71 corredors participants. En categoria femenina, Mireia Miró va ser subcampiona d'aquesta prova.

PREMIS I CONCURSOS

Primer Concurs literari de relats curts «Històries de muntanya»

Les editorials Alpina, Cossetània Edicions i l'Associació d'Amics dels Cingles de Collsacabra convoquen aquest nou concurs literari dedicat als relats de ficció relacionats amb els esports de muntanya i la natura, i també n'editaran l'obra guardonada en el marc de la Setmana del Llibre en Català, dins dels actes de la Fira del Llibre de Muntanya.

El premi està dotat amb 1.000 € i es pot enviar per correu electrònic a info@firallibremuntanya.net fins al 23 d'abril de 2012.

Trobareu les bases i més informació al Noticiari de www.cec.cat.

reserva la montaña
HOTELS, ACTIVITATS I ESQUÍ

1ª WEB ESPECIALITZADA EN:

Reserves d'hotels
de muntanya i interior

Reserves d'activitats
(esquí, senderisme, rafting)

Reserves de serveis
(spa, pícnic, restaurant)

www.reservalamontana.com

Atenció al client. Reserves **902 101 933**

Els cartells dels esports de muntanya

En paral·lel a la seva història centenària, el Centre Excursionista de Catalunya posseeix una nodrida col·lecció de cartells en relació als anys de la seva trajectòria com a entitat i també a la necessitat d'informar i fer pública la diversitat de les seves activitats. Tradició que arriba fins avui i en la qual alguns artistes catalans hi han participat.

Del darrer terç del segle XIX daten les bases de la construcció de les modernes formes de vida recolzades en la industrialització, el desenvolupament de la classe social burgesa i l'existència creixent de les ciutats. Nous costums propiciats pels nous enginyers i la seva projecció social i col·lectiva. La ciutat esdevé el marc i el mirall de les iniciatives noves i de l'intercanvi d'informació. Quan la impremta va assolir tiratges industrials i qualitat suficient amb imatges acolorides, els cartells situats en l'espai públic, van esdevenir novetats i a la vegada reclams visuals força potents, per a la informació i per a la publicitat. Els artistes no es van negar a aportar la seva saviesa per a la millor composició i lectura del cartell.

Els cartells van ser una eina eficaç i útil de comunicació: text i imatge associats en un únic missatge. Eina tant útil com puntual, és a dir, referida a fets i activitats concrets i amb data precisa; tant útil com efímera: l'anunci del cartell s'esgota en el moment que el fet s'ha produït o bé quan el producte anunciat ha esdevingut popular. La relació entre els continguts plàstics del cartell i els corrents estètics del moment en què es produeix és gairebé automàtica. A posteriori, els cartells permeten copsar la lectura del seu temps, tant pel seu text com per la seva imatge.

Del notable conjunt de cartells del Centre Excursionista de Catalunya que promocionaren en les primeres dècades del segle XX, la novetat i a la vegada la possibilitat de la pràctica dels esports d'hivern, bàsicament l'esquí, n'hem seleccionat un, dissenyat l'any 1911. Línies clares, colors suaus, figures ben centrades, tractament poc idealitzat, representació naturalista, espai delimitat per les figures i pel text, en fan un cartell

perfectament entenedor i representatiu de la dinàmica activitat que anuncia. Pel que fa a la simbologia, és notable destacar que inclou la parella humana, jove i saludable en igualtat

de tracte; i això em sembla un signe evident de progressisme i modernitat respecte a altres cartells igualment anunciadors d'esports d'hivern que primen valors com la força i l'energia que solen al·ludir a la naturalesa masculina.

Resulta curiós observar el text, ben acurat i sintètic com és de rigor en l'espai reservat a la informació. Tot i que és breu, hi podem comprovar la realitat del moment, ja que està escrit amb anterioritat a la publicació de les normes ortogràfiques de la llengua catalana redactades pel mestre Pompeu Fabra.

Cartell de la Gran Setmana d'Esports d'Hivern a Ribes de Freser, del 29 de gener al 5 de febrer de 1911. Original de Jaume Llongueras, imprès per Affiches Barral Hermanos de Barcelona.

AFCEC 7802

Muntanya

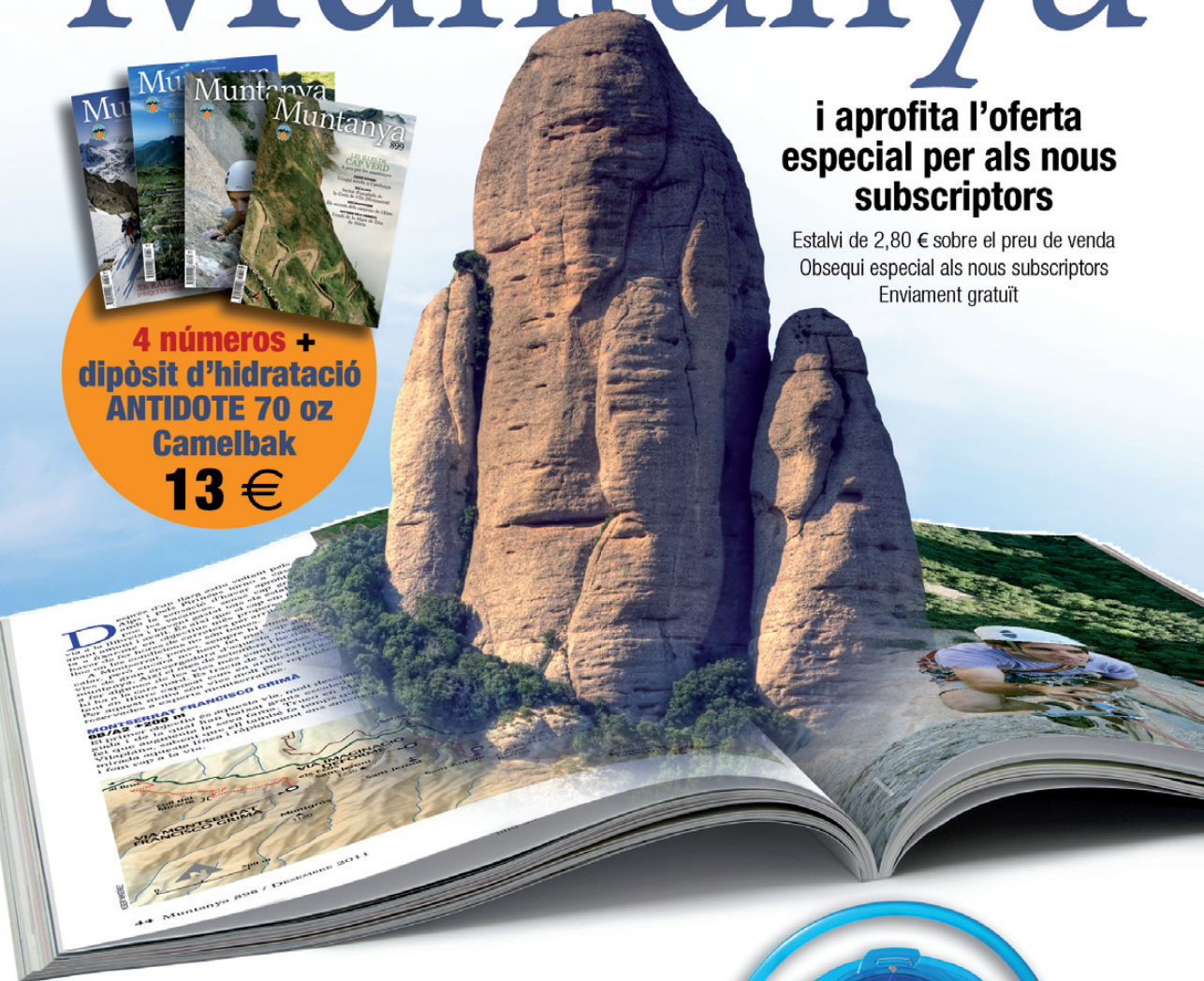
Subscriu-te a

**4 números +
dipòsit d'hidratació
ANTIDOTE 70 oz
Camelbak
13 €**

**i aprofita l'oferta
especial per als nous
subscriptors**

Estalvi de 2,80 € sobre el preu de venda
Obsequi especial als nous subscriptors
Enviament gratuït

**Dipòsit
d'hidratació
ANTIDOTE 70 oz
Camelbak**

- Dipòsit fàcil d'obrir i tancar (només 1/5 de volta).
- Fàcil de netejar i omplir.
- Lleuger i poc voluminós.
- Fàcil de col·locar.
- Provist de Quick Link System.
- Valorat en **45 €**.

Contacta 933 152 311

De dilluns a divendres de 9 a 13 i de 16:30 a 21
Per correu electrònic: revista.muntanya@cec.cat

Centre Excursionista de Catalunya
Paradís, 12 – 08002 Barcelona

TRAIL WALKER

DESAFIA ELS TEUS LÍMITS, DESAFIA LA POBRESA

Intermon Oxfam

trailwalker

PIRINEUS - COSTA BRAVA

OLOT - GIRONA - SANT FELIU DE GUÍXOLS

100 km | 4 persones | 32 hores | 1 causa

www.IntermonOxfam.org/trailwalker